सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन

महा आवास अभियान-ग्रामीण

२० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१

मार्गदर्शक पुस्तिका

राज्य व्यवस्थापन कक्ष
ग्रामीण गृहनिर्माण

ग्राम विकास विभाग
महाराष्ट्र शासन

अभियान ब्रोशर

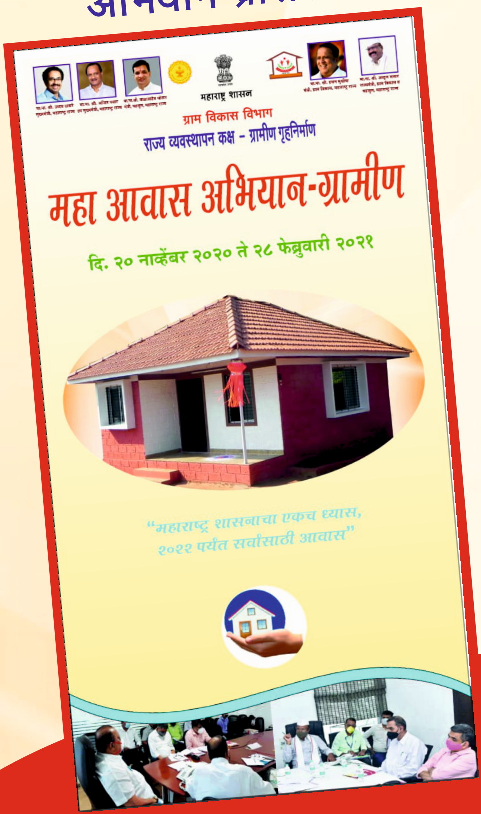

अभियान पोस्टर

अभियान माहिती, शिक्षण व संवाद उपक्रम

अभियान होर्डींग / बॅनर

सत्यमेव जयते

मा. ना. श्री. उध्दव बाळासाहेब ठाकरे
मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य

शुभेच्छा

महाराष्ट्र शासनाने ग्राम विकास विभागाच्या राज्य व्यवस्थापन कक्ष – ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाच्या माध्यमातून दिनांक २० नोव्हेंबर, २०२० ते २८ फेब्रुवारी, २०२१ या कालावधीत १०० दिवसाचे **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'** राबविण्याचा स्तुत्य उपक्रम हाती घेतला आहे. या अभियान कालावधीत विविध उपक्रम राबवून ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यक्रमाच्या विविध योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी होईल आणि राज्याच्या ग्रामीण भागात बेघरांचे पक्क्या घराचे स्वप्न पूर्ण होणार आहे.

राज्यात ग्रामीण भागामधील भूमिहीन लाभार्थ्यांना घरकुल बांधणीसाठी जागा उपलब्ध करुन देणे, वाळूसहीत इतर बांधकाम साहित्यांची उपलब्धता, बहुमजली इमारती, गृहनिर्माण वसाहती, डेमो हाऊसेस, विभागीय भौगोलीक परिस्थितीनुसार घरांची रचना, नैसर्गिक आपत्तीरोधक घरे, नवनवीन तंत्रज्ञान, इत्यादी नाविन्यपूर्ण बाबींची या अभियान कालावधीत प्रभावी अंमलबजावणी होईल.तसेच शासनाच्या इतर योजना जसे महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना, स्वच्छ भारत मिशन–ग्रामीण, जल जीवन मिशन, प्रधानमंत्री उज्वला योजना, उजाला योजना, सौभाग्य योजना, राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, इत्यादींशी कृतीसंगम करुन घरकुलांच्या लाभार्थ्यांचे जीवनमान उंचावणार आहे. या अभियानात उत्कृष्ट काम करणाऱ्यांची दखल घेवून त्यांना पुरस्काराने गौरविण्यात येणार आहे.

राष्ट्रीय आवास दिनाचे औचित्य साधून सुरु होणाऱ्या या अभियानाच्या निमित्ताने मी राज्यातील सर्व समाज घटक जसे–शासकीय यंत्रणा, लोकप्रतिनिधी, पंचायतराज संस्था, कॉर्पोरेट संस्था, तंत्रशिक्षण संस्था, लाभार्थी व लोक यांना या अभियानामध्ये सक्रिय सहभागी होण्याचे आवाहन करतो.

राज्य व्यवस्थापन कक्ष – ग्रामीण गृहनिर्माण या कार्यालयाने सदर अभियान प्रभावीपणे राबविण्सासाठी तयार केलेली ही 'मार्गदर्शक पुस्तिका' खऱ्या अर्थाने सर्व भागधारकांना अभियान अंमलबजावणीसाठी मार्गदर्शक ठरेल व या अभियानामुळे ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रात आपले राज्य अग्रस्थानी पोहचेल असा मला विश्वास आहे. **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'** यास हार्दिक शुभेच्छा!

उद्धव बाळासाहेब ठाकरे

सत्यमेव जयते

मा. ना. श्री. अजित पवार
उप मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य

शुभेच्छा

देशात दरवर्षी २० नोंव्हेंबर हा 'राष्ट्रीय आवास दिन' म्हणून राबविण्यात येतो. या वर्षी प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण अंतर्गत आवास दिनाचे औचित्य साधून राज्यात प्रधान मंत्री आवास योजना–ग्रामीण, रमाई आवास योजना, शबरी आवास योजना, पारधी आवास योजना, आदिम विकास योजना, यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना, अटल बांधकाम कामगार आवास योजना या सर्व ग्रामीण गृहनिर्माण योजना अधिक गतिमान करण्यासाठी व त्यात गुणवत्ता आणण्यासाठी **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'** राबविणेबाबत शासनाने निर्णय घेतलेला आहे, याचा मला आनंद वाटतो. या अभियानाव्दारे सर्वांच्या क्षमता बांधणीसाठी कार्यशाळा, माहिती, शिक्षण व संवादाचे उपक्रम याव्दारे सर्वांना सक्रिय सहभागी करुन घेण्यात येणार आहे.

'राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण' कार्यालयाच्या माध्यमातून या आयोजित केलेल्या १०० दिवसाच्या अभियानातून राज्यातील ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्र अधिक गतीमान होणार आहे. या योजनांच्या यशस्वीतेसाठी शासकीय यंत्रणेबरोबर समाजातील सर्व घटक, जसे– स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, खाजगी संस्था (Corporates), तंत्र शिक्षण संस्था, पंचायतराज संस्था, बँका, लोकप्रतिनिधी, लाभार्थी, लोक इत्यादींचा सक्रिय सहभाग असणे आवश्यक आहे. याकामी सर्व जिल्हा परीषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत पदाधिकारी व सदस्य यांच्या सक्रिय सहभागाबरोबर ग्राम विकास विभागाची क्षेत्रीय यंत्रणा आघाडीवर राहील असा मला विश्वास वाटतो. चांगले काम करणाऱ्यांना पुरस्कार देऊन त्यांच्या कामाचा गौरव करण्यात येणार आहे.

महाराष्ट्र शासनाने या ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांकरीता केंद्र व राज्याच्या माध्यमातून आतापर्यंत भरीव निधी उपलब्ध करुन दिलेला आहे. 'राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण' कार्यालयाकडून सदर अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी करणेसाठी तयार करण्यात आलेली ही 'मार्गदर्शक पुस्तिका' सर्व क्षेत्रीय यंत्रणेस उपयुक्त ठरेल याचा विश्वास वाटतो. या निमित्तीने आता सुरु होत असलेल्या **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'** यास हार्दिक शुभेच्छा!

अजित पवार

मा. ना. श्री. हसन मुश्रीफ
मंत्री, ग्राम विकास, महाराष्ट्र राज्य

शुभेच्छा

राज्यातील एकूण लोकसंख्येचा महत्वाचा भाग असलेल्या ग्रामीण भागात ग्राम विकास विभागाच्या माध्यमातून विविध ग्रामीण आवास योजनांमधून शासन बेघरांना सर्व सुविधांनी युक्त असा हक्काचा निवारा पुरविण्यात यशस्वी होत आहे. यामध्ये केंद्र पुरस्कृत प्रधानमंत्री आवास योजना– (ग्रामीण), राज्य पुरस्कृत रमाई, शबरी, पारधी, आदिम आवास योजना, इत्यादी ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांबरोबर जागा नसलेल्या लाभार्थ्यांना पंडीत दीनदयाळ उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना, शासकीय जागा विनामुल्य उपलब्ध करुन देणे व अतिक्रमणे नियमानुकूल करणे या योजना राबवण्यात येत आहेत.

राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण हे कार्यालय या ग्रामीण गृहनिर्माण योजना यशस्वीरीत्या राबवत असून दिनांक २० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१ या कालावधीत **'महा आवास अभियान–ग्रामीण'** चे आयोजन केले आहे. राष्ट्रीय आवास दिनाच्या निमित्ताने सुरु होणाऱ्या या अभियानाव्दारे ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांना अधिक गतिमानता येऊन गुणवत्ता वाढीमध्ये सुधारणा होणार आहे. या अभियानात सर्वांची क्षमताबांधणी करण्यासाठी कार्यशाळा, जनजागृतीसाठी माहिती शिक्षण व संवादाचे उपक्रम व अभियान उपक्रमांवार भर देण्यात येणार आहे. तसेच अभियानात उत्कृष्ट काम करणाऱ्यांना पुरस्कार देवून सन्मानीत करण्यात येणार आहे. या अभियानात ग्राम विकास विभागाच्या अधिनस्त सर्व यंत्रणा मनापासून सक्रिय सहभागी होऊन हे अभियान यशस्वी करतील याचा मला विश्वास वाटतो.

अभियान कालावधीमध्ये पंचायत राज संस्था (जिल्हा परीषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत), स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, कॉरपोरेट संस्था, लाभार्थी व लोकसहभाग यांच्या माध्यमातून मूलभूत सुविधा देवून 'आदर्श घरांची' निर्मिती करण्यात येईल याची मला खात्री आहे.

राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण या कार्यालयाने विकसीत केलेली अभियान अंमलबजावणीसाठीची 'मार्गदर्शक पुस्तिका' राज्यातील सर्व संबंधित अधिकारी, कर्मचारी यांना पदोपदी मार्गदर्शन करेल याची खात्री आहे. **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'**ला माझ्या हार्दिक शुभेच्छा!

हसन मुश्रीफ

सत्यमेव जयते

मा. ना. श्री. अब्दुल सत्तार,
राज्यमंत्री, ग्राम विकास व महसूल, महाराष्ट्र राज्य

शुभेच्छा

महाराष्ट्र शासनाच्या ग्राम विकास विभागाचे राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण या कार्यालयाच्या माध्यमातून ग्रामीण भागातील बेघरांना घर देण्यासाठी केंद्र शासन पुरस्कृत प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण त्याचबरोबर रमाई, शबरी, पारधी, आदिम आवास योजना अशा अनेक ग्रामीण गृहनिर्माण योजना राबविण्यात येत आहेत. या योजना अधिक गतीमानपणे अंमलात आणण्यासाठी व त्यामध्ये गुणवत्ता आणणेसाठी राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण या कार्यालयाने **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'** राबविण्यात पुढाकार घेतला याबद्दल मला फार आनंद वाटतो.

लाभार्थ्यांना घरकुलासाठी आवश्यक बांधकाम साहित्य उदा. वाळू उपलब्ध होणेसाठी शासनाच्या महसूल विभागाच्या शासन निर्णय व शासन राजपत्रानुसार महसुल यंत्रणेची मदत मिळेलच याचा मला विश्वास आहे. शासनाच्या विविध ग्रामीण आवास योजना, इतर योजनांशी कृतीसंगम, नाविन्यपूर्ण उपक्रम इ. याबाबत अभियानाच्या माध्यमातून क्षेत्रीय यंत्रणा व लाभार्थ्यांमध्ये अधिक जागरुकता आणण्यासाठी व त्यांना प्रोत्साहीत करण्यासाठी उत्कृष्ट काम करणाऱ्यांना पुरस्कार सुध्दा देण्याची कल्पना स्तुत्य आहे.

शंभर दिवसाच्या या अभियानामुळे ग्रामीण भागातील आवास योजनांच्या प्रगतीला अजून वेग येईल आणि फेब्रुवारी २०२१ अखेर पर्यंत १००% घरकुले पूर्णत्वास येऊन शासनाचे सर्वांसाठी घरे हे ध्येय साध्य होणार आहे असा मला विश्वास वाटतो..

राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाकडून अत्यंत काळजीपूर्वक तयार करण्यात आलेल्या, अभियान अंमलबजावणीसाठी उपयुक्त अशी 'मार्गदर्शक पुस्तिका' सर्वांना पथदर्शक राहील यात शंका नाही. **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'** ला पुढील वाटचालीसाठी माझ्याकडून मन:पूर्वक शुभेच्छा !

अब्दुल सत्तार

सत्यमेव जयते

मा. श्री. संजय कुमार, भा.प्र.से.
मुख्य सचिव
महाराष्ट्र शासन

शुभेच्छा

सर्वांसाठी घरे-२०२२ हे केंद्र शासनाचे महत्वाचे धोरण असून राज्यशासनाने देखील या धोरणाचा स्विकार केला आहे. या अनुषंगाने राज्यात केंद्र पुरस्कृत प्रधान मंत्री आवास योजना-ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत रमाई आवास योजना, शबरी आवास योजना, पारधी आवास योजना, आदिम विकास योजना, यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना, अटल बांधकाम कामगार आवास योजना या राज्य पुरस्कृत योजना अभियान स्वरुपात राबविण्यात येत आहेत.

राज्यात ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रात सुरु असलेल्या कामास अधिक गती देण्यासाठी, त्यातील गुणवत्तावाढीसाठी दिनांक २० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१ या कालावधीत राबविण्यात येणाऱ्या **'महा आवास अभियान- ग्रामीण'** च्या संकल्पनेबाबत मला आनंद वाटतो.

या शंभर दिवसाच्या अभियान कालावधीत सर्व भागधारकांची क्षमता बांधणी, माहिती, शिक्षण व संवाद या बाबींवर भर देऊन अभियानाची उद्दिष्टे साध्य करता येतील. उत्कृष्ट काम करणाऱ्या संस्था/व्यक्तींना पुरस्कार देवून त्यांना प्रोत्साहीत करण्यात येणार असल्याने ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांची अधिक प्रगती होईल याची मला खात्री वाटते.

केंद्र पुरस्कृत व राज्य पुरस्कृत या गृहनिर्माण योजनांशी संबंधीत विभागांचे सचिव, राज्यातील सर्व विभागीय आयुक्त, जिल्हाधिकारी, मुख्य कार्यकारी अधिकारी व संबंधित सर्व शासकीय यंत्रणा या १०० दिवसांच्या अभियानात सक्रीय सहभागी होऊन हे अभियान यशस्वी करतील याचा मला विश्वास वाटतो.

ग्राम विकास विभागाच्या राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयामार्फत विकसीत 'मार्गदर्शक पुस्तिका' सर्वांना अभियानाच्या प्रभवी अंमलबजावणीमध्ये मदत करेलच. यानिमित्ताने **'महा आवास अभियान- ग्रामीण'** या अभियानास माझ्या हार्दिक शुभेच्छा आणि अभिनंदन.

संजय कुमार

सत्यमेव जयते

मा. श्री. राजेश कुमार, भा.प्र.से.
अतिरिक्त मुख्य सचिव, ग्राम विकास व पंचायतराज विभाग,
महाराष्ट्र शासन

शुभेच्छा

सन २०२२ पर्यंत सर्वांसाठी घरे या शासकीय धोरणानुसार राज्यामध्ये ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रात काम सुरु आहे. संयुक्त राष्ट्राच्या शाश्वत ध्येये (Sustainable Development Goals) मधील धोरण क्रमांक ११ नुसार किफारयतशीर गृहनिर्माण (Affordable Housing) क्षेत्रात काम झाल्यास एकूण १७ SDG पैकी किमान १४ SDG वर सकारात्मक प्रभाव पडणार आहे. यासाठी घरकुलांच्या कामाची प्रगती फक्त संख्यात्मक न राहता गुणात्मक रहावी, नावीन्यपूर्ण कल्पना अंमलात आणून लाभार्थ्यांना सर्व सुविधांनी युक्त असे घरकुल उपलब्ध करुन द्यावे, तसेच नैसर्गिक आपत्तीस सक्षमपणे सामोरे जाणारे घरकुल बांधण्यासाठी पुढाकार घ्यावा असे शासनाचे धेय्य आहे.

. त्या पार्श्वभूमीवर 'राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृह निर्माण' कार्यालयामार्फत महा आवास अभियान–ग्रामीण चे माध्यमातून भूमिहीन लाभार्थ्यांना घरकुल बांधणीसाठी जागा उपलब्ध करुन देणे, वाळूसहीत इतर बांधकाम साहित्यांची उपलब्धता, बहुमजली इमारती, गृहनिर्माण वसाहती, डेमो हाऊसेस, विभागीय भौगोलीक परिस्थितीनुसार घरांची रचना, नैसर्गिक आपत्तीरोधक घरे, नवनवीन तंत्रज्ञान, इत्यादी बाबींवर लक्ष देण्यात येणार आहे.

तसेच शासनाच्या इतर योजना जसे महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना, स्वच्छ भारत मिशन–ग्रामीण, जल जीवन मिशन, प्रधानमंत्री उज्वला योजना, उजाला योजना, सौभाग्य योजना, राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, इत्यादींशी कृतीसंगम करुन घरकुलांच्या लाभार्थ्यांचे जीवनमान उंचावणार आहे असा मला विश्वास वाटतो.

यासाठी सर्व उपायुक्त (विकास), मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परीषद), प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा), गट विकास अधिकारी इ. सर्व ग्राम विकास यंत्रणेचा सक्रिय पुढाकार आवश्यक राहील. उत्कृष्ट कामासाठी पुरस्कार सुध्दा देण्यात येणार असल्याने त्यांच्या कामाची दखल घेतली जाणार आहे.

'राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृह निर्माण' कार्यालयाने अत्यंत काळजीपूर्वक विकसीत केलेल्या ही 'मार्गदर्शक पुस्तिका,' या अभियानाच्या प्रभावी अंमलबजावणी मध्ये निश्चितच सर्वांना उपयुक्त राहील असा मला विश्वास वाटतो. या पुस्तिकेस व **'महा आवास अभियान – ग्रामीण'** या अभियानाच्या यशस्वीतेसाठी माझ्याकडून हार्दिक शुभेच्छा !

राजेश कुमार, भा.प्र.से.

डॉ. राजाराम दिघे
संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष ग्रामीण गृहनिर्माण

मनोगत

महाराष्ट्र शासन हे ग्राम विकास विभाग, आदिवासी विकास विभाग, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, इतर मागास बहूजन कल्याण विभाग, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग यांच्या माध्यमातून ग्रामीण भागातील बेघरांना घर देण्यासाठी केंद्र शासन पुरस्कृत प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण तसेच राज्य पुरस्कृत रमाई आवास योजना, शबरी आवास योजना, पारधी आवास योजना, आदिम आवास योजना, यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना, अटल बांधकाम कामगार ग्रामीण आवास योजना अशा अनेक योजना राबवित आहे. तसेच ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेंतर्गत गरजू, पात्र परंतु घरकुल बांधकामासाठी जागा उपलब्ध नसलेल्या लाभार्थ्यांना पंडित दीनदयाळ उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना, शासकीय जागा विनामूल्य उपलब्ध करण्याची योजना, ग्रामीण भागातील अतिक्रमणे नियमानुकूल करण्याची योजना या मार्गाने जागा उपलब्ध करुन देण्यासाठी शासन प्रयत्नशील आहे.

सदर ग्रामीण गृहनिर्माण योजना 'राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण' कार्यालयाच्या माध्यमातून राबविण्यात येत आहेत. राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाच्या संचालक पदाचा कार्यभार स्विकारल्यावर या योजना अधिक प्रभावीपणे व गतीमानरीत्या राबविण्यासाठी धडक कार्यक्रम हाती घेण्याचे विचाराधीन होते. त्यासाठी २० नोव्हेंबर, २०२० रोजीच्या राष्ट्रीय आवास दिनाचे औचित्य साधून २० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१ या १०० दिवसांच्या कालावधीत **'महा आवास अभियान – ग्रामीण'** राबविणेबाबत संकल्पना विकसित करण्यात आली, या संकल्पनेला सर्व संबंधितांचा सकारात्मक प्रतिसाद मिळाला आणि ग्राम विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून यासंदर्भात दि. १९ नोव्हेंबर २०२० रोजी शासन निर्णय निर्गमित करण्यात आला आहे.

'सन २०२२ पर्यंत सर्वांसाठी घरे' या शासनाच्या धोरणांतर्गत अभियान कालावधीत विविध उपक्रम राबवून सर्व ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी अधिक गतीमान करणे व गुणवत्ता आणने हे या अभियानाचे उद्दिष्ट आहे. या अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी सविस्तर मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करणेबाबत 'राज्य व्यवस्थापन कक्ष – ग्रामीण गृहनिर्माण' कार्यालयावर जबाबदारी सोपविण्यात आली.

सदर शासन निर्णयातील सर्व बाबी/उपक्रम यांचा बारकाईने अभ्यास करुन 'राज्य व्यवस्थापन कक्ष –

ग्रामीण गृहनिर्माण' कार्यलयाने मागदर्शक सूचना विकसित केल्या असून या 'मार्गदर्शक सूचना' पुस्तक रुपात आणताना मला आनंद होत आहे. ही 'मार्गदर्शक पुस्तिका,' या अभियानाच्या प्रभावी अंमलबजावणी मध्ये निश्चितच सर्वांना उपयुक्त राहील आणि अभियान १००% यशस्वी होईल असा मला विश्वास वाटतो.

या शंभर दिवसाच्या अभियान कालावधीत सर्व भागधारकांची क्षमता बांधणी, जनजागृतीसाठी माहिती, शिक्षण व संवाद या बाबींवर भर देऊन अभियानाची उद्दिष्टे साध्य करता येतील. लाभार्थ्यांना घरकुलासाठी आवश्यक बांधकाम साहित्य उदा. वाळू उपलब्ध होणेसाठी शासनाच्या महसूल विभागाच्या शासन निर्णय व शासन राजपत्रानुसार महसुल यंत्रणेची मदत मिळविणे, शासनाच्या विविध ग्रामीण आवास योजना, इतर योजनांशी कृतीसंगम, नाविन्यपूर्ण उपक्रम इ.राबविताना ही मार्गदर्शक पुस्तिका पथदर्शक ठरेल.

अभियान कालावधीमध्ये पंचायत राज संस्था (जिल्हा परीषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत), स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, कॉरपोरेट संस्था, लाभार्थी व लोकसहभाग यांच्या माध्यमातून मूलभूत सुविधा देवून 'आदर्श घरांची' निर्मिती, बहुमजली इमारती, गृहनिर्माण वसाहती, डेमो हाऊसेस, विभागीय भौगोलीक परिस्थितीनुसार घरांची रचना, नैसर्गिक आपत्तीरोधक घरे, नवनवीन तंत्रज्ञान, आय.आय.टी. मुंबई सारख्या तांत्रिक संस्थाचे मार्गदर्शन, लाभार्थ्यांना बँकाकडून ७०,०००/– कर्ज उपलब्धता, विविध कार्यशाळा, आढावा बैठका, सभा, प्रशिक्षणे, क्षेत्रीय भेटी, लाभार्थी मेळावे, बँक मेळावे, गृहभेटी, ई.मेल, पत्रव्यवहार इत्यादी उपक्रम करावयाचे आहेत. सर्व भागधारकांचा सक्रिय सहभाग घेण्यासाठी, त्यांच्या जाणीव जागृतीसाठी विविध प्रकारची मिडीया जसे मास मिडीया, प्रिंट मिडीया, सोशल मिडीया, आऊटडोअर मिडीया, पारंपारीक मिडीया, गृप मिडीया, आंतरव्यक्ती संवाद या माहिती शिक्षण व संवाद च्या विविध उपक्रमांवरदेखील भर द्यावयाचा आहे.

'राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण' या कार्यालयाने विकसीत केलेली अभियान अंमलबजावणीसाठीची ही 'मार्गदर्शक पुस्तिका' राज्यातील सर्व संबंधित अधिकारी, कर्मचारी यांना पदोपदी मार्गदर्शन करेल असा विश्वास वाटतो. या अभियानात उत्कृष्ट काम करणारे विभाग, जिल्हे, तालुके, ग्रामपंचायती, लाभार्थी. इत्यादींना पुरस्कार देऊन गौरव करण्यात येणार आहे. अभियान यशस्वी करण्यासाठी सर्व उपायुक्त (विकास), मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परीषद), प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा), गट विकास अधिकारी, ग्रामविकास अधिकारी, ग्रामसेवक इ. सर्व ग्राम विकास यंत्रणेचा सक्रिय पुढाकार राहील अशी मी आशा व्यक्त करतो.

शुभेच्छांसह!

डॉ. राजाराम दिघे

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विषय	पृष्ठ क्रमांक
१	शुभेच्छा संदेश	
i.	मा. ना. उध्दव बाळासाहेब ठाकरे, मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य	
ii.	मा. ना. अजित पवार, उपमुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य	
iii.	मा. ना. हसन मुश्रीफ, मंत्री, ग्राम विकास, महाराष्ट्र राज्य	
iv.	मा. ना.अब्दुल नबी सत्तार, राज्यमंत्री, ग्राम विकास व महसूल, महाराष्ट्र राज्य	
v.	मा. श्री. संजय कुमार, भा.प्र.से., मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य	
vi.	मा. श्री. राजेश कुमार, भा.प्र.से. अतिरिक्त मुख्य सचिव, ग्राम विकास व पंचायत राज विभाग, महाराष्ट्र शासन	
vii.	मनोगत – डॉ. राजाराम दिघे, संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष ग्रामीण गृहनिर्माण	
२	अनुक्रमणिका	
३	प्रस्तावना	१
४	'महा आवास अभियान– ग्रामीण' राबविण्याचा उद्देश	१–३
५	'महा आवास अभियान– ग्रामीण' मध्ये राबवावयाचे उपक्रम	४–११
६	'महा आवास अभियान– ग्रामीण'साठी क्षमताबांधणी कार्यक्रम	१२–१४
७	'महा आवास अभियान– ग्रामीण' यास गती देणेसाठी माहिती शिक्षण व संवाद (IEC) कार्यक्रम	१५–२०
८	प्रभावी अंमलबजावणी आणि सनियंत्रण	२१–२२
९	'महा आवास अभियान– ग्रामीण' दरम्यान राबविण्यात आलेल्या कार्यांचे मूल्यमापन	२२
	परिशिष्ट अ	२३–२५
	परिशिष्ट ब	२६
	परिशिष्ट क	२७
	परिशिष्ट ड	२८
१०	'महा आवास अभियान– ग्रामीण' दरम्यान करण्यात आलेल्या उत्कृष्ट कामाचा गौरव	२९–३२
११	'कोवीड–१९ च्या व्यवस्थापनाबाबत राष्ट्रीय मार्गदर्शक सूचना' या मथळ्याखाली नमूद सर्व सूचनांचे पालन	३३
१२	'महा आवास अभियान– ग्रामीण' अंमलबजावणीसाठीचा प्रशासकीय खर्च	३३
१४	आचारसंहिता लागू असलेल्या क्षेत्रामध्ये आदर्श आचारसंहितेचे काटेकोरेपणे पालन	३३
१५	विभाग निहाय – डेमो घरकुल मॉडेल	३४–३५

महा आवास अभियान–ग्रामीण च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी मार्गदर्शक सूचना

ग्राम विकास विभाग, महाराष्ट्र शासन यांचे शासन निर्णय दिनांक _ /११/२०२० अन्वये सन २०२०–२१ या वर्षामध्ये महाराष्ट्र राज्यात २० नोव्हेंबर, २०२० रोजीच्या राष्ट्रीय आवास दिनाचे औचित्य साधून २० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१ या १०० दिवसांच्या कालावधीत **'महा आवास अभियान– ग्रामीण'** राबविणेबाबत मान्यता देण्यात आली आहे. सन २०२२ पर्यंत सर्वांसाठी घरे या शासनाच्या धोरणांतर्गत अभियान कालावधीत विविध उपक्रम राबवून सर्व ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी अधिक गतीमान करणे व गुणवत्ता आणने हे या अभियानाचे उद्दिष्ट आहे. त्यानुसार या अभियानामध्ये राज्यस्तरावरुन तसेच क्षेत्रीय पातळीवरुन संनियंत्रण व मुल्यमापन करण्यासाठी खालीलप्रमाणे मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात येत आहेत.

१. प्रस्तावना :–

सर्वांसाठी घरे–२०२२ हे केंद्र शासनाचे महत्वाचे धोरण असून राज्य शासनाने देखील या धोरणाचा स्विकार केला आहे. या अनुषंगाने राज्यात राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाच्या माध्यमातून केंद्र पुरस्कृत प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत रमाई आवास योजना, शबरी आवास योजना, पारधी आवास योजना, आदिम आवास योजना, अटल बांधकाम कामगार आवास योजना, यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना अशा विविध ग्रामीण गृहनिर्माण योजना राबविण्यात येत असून त्यांना पूरक पंडित दीनदयाळ उपाध्याय जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना, अतिक्रमण नियमानुकूल करण्याची योजना, अशा योजनाही स्वरुपात राबविण्यात येत आहेत.

सन २०१६–१७ ते २०१९–२० या कालावधीमध्ये प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण अंतर्गत केंद्र सरकारकडून राज्यास ८,०४,३२१ घरकुलांचे उद्दिष्ट प्राप्त झाले असून, त्यापैकी आतापर्यंत ५,१२,०७० घरकुले पूर्ण झाली आहेत. तसेच राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत एकूण ४,३०,२२५ उद्दिष्ट असून त्यापैकी आतापर्यंत २,१०,७७२ घरकुलांचे काम पुर्ण झाले आहे. तर सन २०२०–२१ या वर्षाकरीता प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण अंतर्गत एकूण ४,०५,०७७ घरकुलांचे उद्दिष्ट प्राप्त झाले आहे आणि सन २०२०–२१ या वर्षातही या योजना जोमाने राबविण्यात येत आहेत.

संयुक्त राष्ट्रांच्या शाश्वत ध्येये (Sustainable Development Goals) मधील धेय्य क्रमांक ११ नुसार किफायतशीर गृहनिर्माण (Affordable Housing) क्षेत्रात काम झाल्यास एकूण १७ SDG पैकी किमान १४ SDG वर सकारात्मक प्रभाव पडणार आहे. यासाठी घरकुलांच्या कामाची प्रगती फक्त संख्यात्मक न राहता गुणात्मक राहावी, नावीन्यपूर्ण कल्पना अंमलात आणून लाभार्थ्यांना सर्व सुविधांनी युक्त असे घरकुल उपलब्ध करुन द्यावे, तसेच नैसर्गिक आपत्तीस सक्षमपणे सामोरे जाणारे घरकुल बांधण्यासाठी पुढाकार घ्यावा असे शासनाचे ध्येय आहे.

२. महा आवास अभियान– ग्रामीण राबविण्याचे उद्देश –

i. राज्यात ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या कामास गतिमान करणे –

महाराष्ट्र शासनाच्या माध्यमातून ग्रामीण भागातील बेघरांना घर देण्यासाठी केंद्र शासन पुरस्कृत प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण तसेच राज्य पुरस्कृत रमाई आवास योजना, शबरी आवास योजना, पारधी आवास योजना, आदिम आवास योजना, यशवंतराव चव्हाण मुक्त वसाहत योजना, अटल बांधकाम कामगार आवास योजना (ग्रामीण), पंडित दीनदयाळ उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना, अशा अनेक योजना राबविल्या जात आहेत. या योजना राज्य शासनाचे संबंधित विभाग जसे ग्राम विकास विभाग, आदिवासी विकास विभाग, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, इतर मागास बहूजन कल्याण विभाग, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, वित्त विभाग, महसूल व

वन विभाग, विभागस्तरीय यंत्रणा, जिल्हा स्तरीय यंत्रणा पासून गावापर्यंतच्या यंत्रणेने राज्यात ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या कामास गतिमान करणे.

ii. ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांमध्ये शासकीय यंत्रणेबरोबरच समाजातील सर्व घटक जसे – पंचायत राज संस्था, स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, खासगी संस्था (Corporates), तंत्र शिक्षण संस्था, बँका, लोकप्रतिनिधी, लाभार्थी, ग्रामस्थ, इ. चा सक्रीय सहभाग वाढविणे :–

महाराष्ट्र राज्यामधील ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रामध्ये विविध ग्रामीण गृहनिर्माण योजना राबवताना समाजातील प्रत्येक घटकाचा सहभाग घेण्यासाठी विविध प्रकारचे उपक्रम राबविणे अत्यंत आवश्यक आहे. त्यासाठी या समाज घटकांसोबत बैठका आयोजित करणे, त्यांच्याशी चर्चा करणे, त्यांचे मार्गदर्शन घेणे वा त्यांची मते जाणून घेणे अशा प्रकारे त्यांचा भौतिकदृष्ट्या, आर्थिकदृष्ट्या व वैचारीकदृष्ट्या सहभाग करुन घेण्यासाठी राज्यस्तरापासून गावपातळीपर्यंत सर्व संबधितांनी अशा दृष्टीने प्रयत्न करणे अत्यंत आवश्यक आहे, ज्याव्दारे समाजातील या सर्व घटकांचा सक्रिय सहभाग या अभियानाला एक प्रभावी परिमाण देऊ शकतो.

iii. ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रामध्ये नाविन्यपूर्ण उपक्रम राबवून घरांचा दर्जा व गुणवत्ता वाढविणे :–

भूमिहीन लाभार्थ्यांना घरकुल बांधणीसाठी जागा उपलब्ध करुन देणे, वाळूसहीत इतर बांधकाम साहित्यांची उपलब्धता, बहुमजली इमारती, गृहनिर्माण वसाहती, डेमो हाऊसेस, विभागीय भौगोलीक परिस्थितीनुसार घरांची रचना, नैसर्गिक आपत्तीरोधक घरे, नवनवीन तंत्रज्ञान, इत्यादी बाबींवर लक्ष देणे तसेच ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून राज्यामध्ये कुशल गवंडी तयार करुन दर्जेदार घरांची निर्मिती करणे आवश्यक आहे. या कामामध्ये आय.आय.टी. मुंबई सारख्या तांत्रिक संस्थाचेही मार्गदर्शन घेता येऊ शकेल. तसेच लाभार्थ्यांना बँकाकडून रु. ७०,०००/– कर्ज उपलब्ध करुन दिल्यास घरकुलाचा दर्जा अजून उंचावण्यास मदत होऊ शकेल. त्याच प्रमाणे घरकुलांना मुलभूत सुविधा उपलब्ध करुन देण्यासाठी कॉर्पोरेट संस्था, पंचायतराज संस्था इ. यांनी गुंतवणूक केल्यास घरकुलांचा दर्जा व गुणवत्ता यात वाढ होवू शकते.

याचप्रमाणे परराज्यात करण्यात आलेल्या अभ्यासदौऱ्यात आढळून आलेले खालील नाविन्यपूर्ण उपक्रम/निरीक्षणे राज्यात राबवून घरांचा व दर्जा व गुणवत्ता वाढविता येईल.

- घरकुलांच्या बांधकामाची गुणवत्ता टिकून राहण्यासाठी तालुकास्तरीय बांधकाम विभागामधील शाखा अभियंता, उप अभियंता यांना घरकुलाच्या प्रक्रियेत उलट तपासणीची जबाबदारी देणे.
- ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांमध्ये बचत गटातील महिलांचे , अंगणवाडी सेविका तसेच सामाजिक कार्यकर्ते यांचे सहाय्य घेऊन विविध उपक्रम राबवून जनजागृती करणे.
- सर्व भागधारकांसाठी राज्यस्तरीय / विभागस्तरीय / जिल्हास्तरीय तक्रार निवारण प्रणाली / हेल्पलाईन सुरु करणे.
- ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांमध्ये प्रभावी अंमलबजावणीसाठी राज्यस्तरापासून ग्रामपंचायत स्तरावरील अधिकारी व कर्मचारी यांनी क्षेत्रीय भेटी देऊन प्रत्यक्ष सहभाग वाढवणे.
- सोशल ऑडिटची प्रभावी अंमलबजावणी करणे.
- जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेमार्फत एकत्र साहित्य खरेदी करुन प्रत्यक्ष लाभार्थ्यांना वितरीत करणे.
- समाजातील प्रतिष्ठित व्यक्तीच्या हस्ते घरकुलाचे भूमिपूजन करणे.
- जिल्हा व तालुकास्तरावर घरकुलाचे काम सुरु न करणाऱ्या लाभार्थ्यांचे मेळावे घेऊन अशा लाभार्थ्यांना काम सुरु करण्यासाठी प्रोत्साहित करणे.
- ग्रामपंचायत स्तरावर दर आठवड्याला जनसुनावणी घेऊन ज्या लाभार्थ्यांची घरकुले प्रलंबित आहेत अश्या

लाभार्थ्यांची नावे वाचून दाखवणे व त्यांना घरकुले पूर्ण करण्यासाठी योग्य ते सहकार्य आणि मार्गदर्शन करणे.

iv. ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांमधील लाभार्थ्यासाठी शासनाच्या विविध योजनांचा कृतिसंगम (Convergence) घडवून आणने:–

घरकुल लाभार्थ्यांचा जीवनमानात सुधारणा करण्यासाठी शासनाच्या इतर योजनाशीं कृतीसंगम (Convergence) करणे जसे महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना मधून रोजगार. स्वच्छ भारत मिशन–ग्रामीण मधून शौचालय. जल जीवन मिशन मधून नळाने पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा. राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान मधून उपजिविकेचे साधन. प्रधानमंत्री उज्वला योजना मधून गॅस जोडणी. सौभाग्य योजना मधून विद्युत जोडणी. या संबंधित योजनांचे त्या त्या स्तरावरील संबंधित अधिकारी यांच्याशी त्या त्या स्तरावरुन समन्वय, बैठका अथवा दूरध्वनीवरुन संवाद साधून चर्चा इत्यादीच्या माध्यमातून या योजनांचा लाभ घरकुलांच्या लाभार्थ्यांना मिळवून देण्यासाठी प्रयत्न करणे आवश्यक आहे.

v. राज्यात ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रातील भागधारकांची क्षमताबांधणी व जन–जागृतीद्वारे लोक चळवळ उभी करणे:–

१) विविध कार्यशाळा, आढावा बैठका, सभा, प्रशिक्षणे, क्षेत्रीय भेटी, लाभार्थी मेळावे, बँक मेळावे, गृहभेटी, ई.मेल, पत्रव्यवहार इत्यादिंच्या माध्यमातून संबंधित भागधारकांची क्षमता बांधणी करणे.

२) यामध्ये सर्व भागधारकांचा सक्रिय सहभाग घेण्यासाठी, त्यांची जाणीव जागृती करण्यासाठी विविध प्रकारची मिडीया जसे मास मिडीया, प्रिंट मिडीया, सोशल मिडीया, आऊटडोअर मिडीया, पारंपारीक मिडीया, गृप मिडीया, आंतरव्यक्ती संवाद या माहिती शिक्षण व संवाद या माध्यमांव्दारे अभियानाची प्रचार व प्रसिध्दी करुन राज्यात ग्रामीण गृहनिर्माण क्षेत्रात लोक चळवळ उभी करणे. ज्यामुळे जनजागृती होऊन लोकांचा या क्षेत्रात सक्रिय सहभाग होईल आणि योजना अधिक गतिमान होतील.

यासाठी सर्व उपायुक्त (विकास), प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा), गट विकास अधिकारी, ग्रामसेवक इ. सर्व ग्राम विकास यंत्रणेचा सक्रिय पुढाकार आवश्यक राहील.

३. 'महा आवास अभियान - ग्रामीण' कालावधीत राबवावयाचे उपक्रम :

अ. क्र.	राबवावयाचे उपक्रम	तपशिल	स्तर	जबाबदार अधिकारी / व्यक्ती
i	भूमीहीन लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करुन देणे (Land to Landless Beneficiaries)	ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेंतर्गत गरजू, पात्र परंतु घरकुल बांधकामासाठी जागा उपलब्ध नसलेल्या लाभार्थ्यांना अभियान कालावधीत शासनाच्या पुढील योजनांमधून जागा उपलब्ध करुन देण्यात यावी व त्यांची घरकुले पूर्ण करण्यात यावीत. अ) पंडीत दीनदयाळ उपाध्याय घरकुल जागा खरेदी अर्थसहाय्य योजना - ५०० चौ.फू. पर्यंतसाठी रु. ५०,०००/- पर्यंतचा लाभ मिळवून देण्यासाठीचे लाभार्थी शोधणे व मंजूर करुन घेणे, मोठ्या ग्रामपंचायती / शहराशेजारील ग्रामपंचायती मध्ये स्थानिक प्राधिकरणाच्या नियमावलीनुसार २ मजली (G + १) किंवा ३ मजली (G + २) इमारतींच्या भूखंडासाठी प्रति लाभार्थी रुपये ५०,०००/- पर्यंत अर्थसहाय्य देण्यात यावे. या योजनेचा लाभ लाभार्थ्यांना ऑनलाईन पध्दतीने देण्यात यावा.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) व कार्यकारी अध्यक्ष (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)
		ब) शासकीय जागा विनामूल्य उपलब्ध करण्याची योजना :- शोधलेल्या लाभार्थ्यांपैकी ज्या लाभार्थ्यांना जमिनीचा लाभ द्यावयाचा आहे त्यांना या योजनामधून लाभ मिळविण्यासाठी संबधित जिल्हाधिकारी कार्यालयाशी प्रस्ताव सादर करणे व पाठपुरावा करणे,	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) व कार्यकारी अध्यक्ष (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)

		क) ग्रामीण भागातील अतिक्रमणे नियमानुकूल करण्याची योजना :- या योजनेतील नियमानुसार गावठाणामधील अतिक्रमणे नियमानुकूल करण्यासाठी ग्रामपंचायत स्तरापासून जिल्हास्तरापर्यंत शुल्क जमा करुन घेणे, प्रमाणपत्र अदा करणे इ. कार्यवाही करुन पाठपुरावा करणे तसेच गावठाणाबाहेरील अतिक्रमणे नियमानुकूल करणेसाठी जिल्हास्तरीय समितीशी पाठपुरावा करणे. सध्या ज्या ठिकाणी अतिक्रमण आहे त्या ठिकाणी अतिक्रमण धारकांचे अतिक्रमण नियमानुकूल करणे शक्य किंवा योग्य नसल्यास अशा अतिक्रमणाचे पर्यायी जागेत पुनर्वसन करणे.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) , उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी, पंचायत (जिल्हा परीषद) व कार्यकारी अध्यक्ष (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)
		ड) वा इतर मार्गाने (जसे –बक्षिसपत्र) जागा उपलब्ध करुन देणे.	ग्राम पंचायत स्तर	सरपंच व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत)
ii	घरकुलांच्या उद्दिष्टांप्रमाणे १०० टक्के मंजूरी देणे (Closing Gap Between Target and Sanction)	राज्यस्तरावरुन केंद्र पुरस्कृत व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ पर्यंत वाटप करण्यात आलेल्या उद्दिष्टांना जागेची अनुपलब्धता, लाभार्थ्याची अनुत्सुकता, योजनेबद्दल पुरेशी माहिती नसणे इत्यादी कारणांनी घरकुलांना मंजूरी देता आली नसेल तर अशा कारणांची मिमांसा करुन त्यावर अभियान कालावधीत उपाययोजना करावी व १०० टक्के मंजूरी द्यावी. दिलेल्या उद्दिष्टांप्रमाणे लाभार्थ्याला लाभ देणे याला प्राधान्यक्रम देणे आवश्यक आहे, मात्र विविध उपयायोजना करुनही अशा घरकुलांना मंजूरी देता येत नसेल तर घरकुल रद्द करणेबाबत कार्यवाही करावी.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्रामसेवक, (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी, (पंचायत समिती) कार्यकारी अध्यक्ष (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)
iii	मंजूर घरकुलांना पहिल्या हप्त्याचे १०० टक्के वितरण करणे (Closing Gap Between Sanction and 1st Instalment)	केंद्र पुरस्कृत व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ मधील मंजूर घरकुलांना अभियान कालावधीत पहिल्या हप्त्याचे १०० टक्के वितरण विनाविलंब करावे. लाभार्थ्यांना घरकुलासाठी मंजूरी दिल्याबरोबर या लाभार्थ्यांचा मेळावा आयोजित करुन त्यांना घरकुलासाठी मंजूरी देण्यात आली आहे या बद्दल अवगत करुन देण्यात यावे व लाभार्थ्यांना घरकुल पूर्ण	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर	सरपंच व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) सहायक लेखाधिकारी व गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती)

		करणेबाबत असलेली जबाबदारीची जाणीव करुन देऊन घरकुल पूर्ण करण्यासाठी निश्चित करण्यात आलेल्या टप्प्यांची माहिती देण्यात यावी. पहिल्या हप्त्याचे प्रदान करणेपूर्वी बँक खात्याची पडताळणी करुन तात्काळ करारनामा करावा व पहिल्या हप्त्याचे प्रदान करण्यात यावे.		
iv	घरकुलांच्या उद्दिष्टानुसार १०० टक्के घरकुले भौतिकदृष्ट्या पूर्ण (Closing Gap Between Target Completion) करणे.	अभियान कालावधीत केंद्र पुरस्कृत व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ मधील उद्दिष्टानुसार १०० टक्के घरकुलांचे काम भौतिकदृष्ट्या पूर्ण करावे. १०० टक्के घरकुले पूर्ण करुन घेताना लाभार्थ्यांना त्यांच्या कामाच्या टप्पानिहाय भौतिक तपासणी करुन, जीओ टॅगींग करुन, टप्पानिहाय हप्ते तात्काळ वितरीत करण्यात यावेत. यासाठी लाभार्थ्यांशी सतत संपर्कात राहून लाभार्थ्यांना मार्गदर्शन व प्रोत्साहन देऊन घरकुले भौतिकदृष्ट्या पूर्ण करुन घेण्यात यावीत.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर	ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती)
v	प्रलंबित घरकुले (Delayed Houses) पूर्ण करणे	प्रधानमंत्री आवास योजना -ग्रामीण अंतर्गत घरकुलांना पहिला हप्ता प्रदान केल्यापासून १२ महिन्यापेक्षा जास्त कालावधी झालेल्या, मात्र अद्यापपर्यंत अपूर्ण असलेली प्रलंबित घरकुले (Delayed Houses) अभियान कालावधीत प्राधान्याने पूर्ण करणे व यापुढे अशा यादीमध्ये घरकुलांचा समावेश होणार नाही याची दक्षता घ्यावी. प्रलंबित घरकुले राहू नये म्हणून यंत्रणेने लाभार्थ्यांशी सतत संपर्क ठेऊन त्यांना प्रोत्साहित करणे, कामाचा पाठपुरावा करणे, गरजेप्रमाणे लाभार्थी मेळावे घेणे व गृहभेटी देणे तसेच बांधकामासाठी आवश्यक साहित्य (उदा. वाळू), गवंडी, जमिन इत्यादी सर्व वेळेवर उपलब्ध होईल यासाठी प्रयत्न करणे.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता, व गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती). प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा).
vi	सर्व घरकुले आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण करणे (Financial completion)	केंद्र पुरस्कृत योजना व राज्य पुरस्कृत योजनांमधील सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ मधील सर्व घरकुलांना भौतिक प्रगतीनुसार सर्व हप्ते प्रदान करून सर्व घरकुले आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण करावीत. घरकुलांच्या भौतिक प्रगतीची वेळोवेळी तपासणी वेळोवेळी होऊन टप्पानिहाय फोटो काढणे, जिओ टॅगींग करणे तसेच आवाससॉफ्ट प्रणालीवर अहवाल अपलोड करुन हप्ते तात्काळ	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर	ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता, तालुकास्तरीय डेटा एन्ट्री ऑपरेटर, तालुका सहायक लेखा अधिकारी व गट विकास

		वितरीत करण्याची कार्यवाही विनाविलंब करावी. लाभार्थ्यांशी सतत संपर्कात राहून लाभार्थ्यांना मार्गदर्शन व प्रोत्साहन देऊन घरकुलाचे निश्चित केलेले टप्पे विहित कालावधीत पूर्ण करुन सर्व हप्त्यांचे प्रदान करण्यात यावे व सदर घरकुले आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण करुन घेण्यात यावीत.	जिल्हास्तर	अधिकारी (पंचायत समिती). प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा).
vii	ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षण (Rural Mason Training) पूर्ण करणे	प्रधानमंत्री आवास योजना – ग्रामीण अंतर्गत गवंडी प्रशिक्षण कार्यक्रमांतर्गत दिलेले उद्दिष्ट प्रशिक्षण देणाऱ्या (Training provider) संस्थांशी समन्वय ठेवून पूर्ण करुन कुशल गवंडी तयार करावेत. दिलेल्या उद्दिष्टानुसार गवंडी प्रशिक्षणासाठी इच्छुक प्रशिक्षणार्थ्यांची निवड करणे व ज्याठिकाणी प्रशिक्षण द्यावयाचे आहे तेथील लाभार्थ्यांची निवड करणे ही कार्यवाही तातडीने करुन प्रस्ताव राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयास तात्काळ सादर करुन मंजूर करुन घेणे. त्यानुसार प्रशिक्षण देणाऱ्या (Training provider) संस्थांशी समन्वय ठेवून प्रशिक्षण पूर्ण करुन घेणे.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर राज्यस्तर	ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालय
viii	डेमो हाऊसेस (Demo House) उभारणे	घरकुलांची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी व लाभार्थ्यांना मार्गदर्शक ठरण्यासाठी जिल्ह्यास दिलेल्या उद्दिष्टाप्रमाणे पंचायत समिती आवारामध्ये जागा निश्चिती करणे व PIA च्या मदतीने पंचायत समिती निहाय सर्व डेमो हाऊसेस (Demo Houses) ची निर्मिती करणे. अभियानाच्या कालावधीत मा. आमदार यांचे हस्ते डेमो हाऊस ची पायाभरणी करण्यात यावी व अभियान कालावधीतच या डेमो हाऊसेसचे काम पूर्ण करुन अभियान समाप्तीच्या दिवशी लोकार्पण करण्यात यावे.	तालुकास्तर जिल्हास्तर राज्यस्तर	गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालय
ix	कायमस्वरुपी प्रतिक्षा यादीमधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग व आवास प्लस मधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग/जॉब कार्ड मॅपींग १०० टक्के पूर्ण करणे (AADHAR	प्रधानमंत्री आवास योजनेंतर्गत कायम स्वरुपी प्रतिक्षा यादी ('ब' यादी) मधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग व आवास प्लस ('ड' यादी) मधील कुटुंब प्रमुख व कुटुंबातील सदस्यांचे आधार सिडींग/जॉब कार्ड मॅपींग १०० टक्के पूर्ण करण्यात यावे. याकामी जिल्हास्तरीय डेटा एन्ट्री ऑपरेटर तसेच ग्राम पंचायत स्तरावरील आपले सरकार सेवा केंद्राचे डेटा एन्ट्री ऑपरेटर यांची मदत घेण्यात यावी. आवास प्लस मधील लाभार्थ्यांचा जॉब कार्ड क्रमांक उपलब्ध	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर	ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत आपले सेवा केंद्राचे डेटा एन्ट्री ऑपरेटर, डेटा एन्ट्री ऑपरेटर, ग्राम रोजगार सेवक तालुकास्तरीय डेटा एन्ट्री ऑपरेटर, गट विकास अधिकारी (पंचायत

	Seeding of PWL Awaas Plus / Job Card Mapping)	करुन घेण्यात यावा. ज्यांच्याकडे जॉब कार्ड क्रमांक नाही त्यांच्याबाबत ग्रामीण रोजगार सेवक यांच्याशी संपर्क साधून जॉब कार्ड क्रमांक मिळवून देणेबाबत सहकार्य करावे.	जिल्हास्तर	समिती) सहायक प्रकल्प अधिकारी, नरेगा (पंचायत समिती) उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी, नरेगा (जिल्हा परीषद)
X	शासकीय योजनांशी कृतीसंगम (Convergence) व नावीन्यपूर्ण उपक्रमांची (Innovative/ Best Practices) अंमलबजावणी करणे	केंद्र व राज्य पुरस्कृत ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांचे लाभार्थी यांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी शासनाच्या विविध योजनांचा कृतीसंगम करुन संख्यात्मक व गुणवत्तात्मक वाढ करणे		
	i. शासकीय योजनांशी कृतीसंगम करुन लाभार्थ्यांना	अ) **महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने** मधून रोजगार व **स्वच्छ भारत मिशन-ग्रामीण** मधून शौचालय उपलब्ध करुन देण्यात यावे. हे करताना घरकुलाचे काम सुरु करण्यापूर्वी रोजगार मस्टर तयार करुन समन्वयाने महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेचा ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांचे लाभार्थी यांना लाभ मिळवून देणे. तसेच स्वच्छ भारत मिशन-ग्रामीणबाबत प्रस्ताव सादर करुन योजनेचा लाभ मिळवून द्यावा.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना ग्राम रोजगार सेवक, ग्राम सेवक (ग्रामपंचायत). गट विकास अधिकारी, उपअभियंता (पाणीपुरवठा) (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा), उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणी व स्वच्छता विभाग, जिल्हा परीषद), उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) नरेगा.
		ब) **जल जीवन मिशन** मधून ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांचे लाभार्थी यांना नळाने पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा उपलब्ध करुन देण्यात यावा. या संदर्भामध्ये जल जीवन मिशनचे ग्रामीण पाणी पुरवठा अधिकाऱ्याशी समन्वय ठेवून काम करावे	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर	सरपंच व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती)

			जिल्हास्तर	प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा), उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणी व स्वच्छता विभाग, जिल्हा परीषद), कार्यकारी अभियंता (ग्रामीण पाणी पुरवठा विभाग, जिल्हा परीषद).
		क) **प्रधानमंत्री उज्वला योजने** मधून ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांचे लाभार्थी यांना गॅस जोडणी देण्यात यावी. अर्जदाराचा अर्ज व कागदपत्रे शिधावाटप अधिकाऱ्यामार्फत संबंधित गॅस एजन्सीला देण्यात यावी व गॅस जोडणी देण्याबाबतची कार्यवाही पूर्ण करण्यात यावी.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) व जिल्हा पुरवठा अधिकारी.
		ड) **सौभाग्य योजने** मधून ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांचे लाभार्थी यांना विद्युत जोडणी देण्यात यावी. या संदर्भामध्ये महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित यांचेशी समन्वय ठेवनू कार्यवाही करण्यात यावी.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	ग्राम सेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) व उपअभियंता (महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा)
		इ) **राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियाना** मधून ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांचे लाभार्थी उपजिविकेचे साधन उपलब्ध करुन देण्यात यावे. याकामी राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियानचे संबंधित अधिकाऱ्यांशी समन्वय ठेवून कार्यवाही करण्यात यावी.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर	ग्राम सेवक (ग्रामपंचायत), समूह संघटक (CRP) ब्लॉक मिशन अधिकारी (MSRLM) व गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती)

			जिल्हास्तर	डिस्ट्रीक्ट मिशन मॅनेजर (MSRLM), प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा)
	ii. नाविन्यपूर्ण उपक्रम	अ) **बहुमजली इमारती बांधणे :-** घरकुलासाठी पुरेशी जागा नसल्यास बहुमजली इमारती बांधणे या सारखे उपक्रम राबवावेत. यासाठी संबंधित ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांच्या लाभार्थ्यांचा गट तयार करुन त्यांच्या सहमतीने G+१ किंवा G+२ बहुमजली इमारतीचे नियोजन करण्यात यावे.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्राम सेवक, ग्रामपंचायत गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा
		ब) **गृहसंकुल उभारणे :-** ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांचे लाभार्थी यांचेकडे घरकुलासाठी पुरेशी जागा असल्यास गृहसंकुल उभारुन त्यांची सहकारी संस्था स्थापने त्यासाठी लाभार्थ्यांना प्रवृत्त करुन मार्गदर्शन करावे व पुढील कार्यवाही करण्यात यावी. सदर गृहसंकुलाची सहकारी गृह संस्था म्हणून स्थापना करण्यात यावी.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्राम सेवक, ग्रामपंचायत गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती सहायक निबंधक, सहकारी संस्था प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा
		क) **बँक गृह कर्ज :-** ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांच्या लाभार्थ्यांना घरकुल बांधकामासाठी बँकेचे रु. ७०,०००/- गृह कर्ज मिळवून देण्यात यावे. यासाठी इच्छुक लाभार्थ्यांना मार्गदर्शन करुन संबंधित बँकेबरोबर त्यांची जोडणी करुन द्यावी व त्यांना कर्ज मिळवून देण्यासाठी मार्गदर्शन करण्यात यावे. यासाठी तालुकास्तरीय BLBC व जिल्हा DLBC लेवल बँकर्स कमिटीमध्ये ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेमधील लाभार्थ्यांना कर्ज मिळवून देणेसंबधी विषय ठेवून लाभार्थ्यांना रु. ७०,०००/- पर्यंत गृहकर्ज मिळवून द्यावे.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्राम सेवक, ग्रामपंचायत गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा

		ड) **घरकुल मार्ट :–** ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांच्या लाभार्थ्यांना घरकुलांचे बांधकाम साहित्य जसे– दगड, विटा, वाळू, सिमेंट, स्टिल, छताचे साहित्य इ. उपलब्ध करण्यासाठी 'घरकुल मार्ट' सुरु करुन त्यात महिला बचत गटांचा सहभाग करुन घ्यावा. घरकुलासाठी ५ ब्रास वाळू मोफत उपलब्ध करुन देण्यासाठी तहसिलदार यांच्याशी समन्वय ठेवून कार्यवाही करावी तसेच राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान व माविम या संबंधितांशी समन्वय साधून 'घरकुल मार्ट' सुरु करणेबाबत कार्यवाही करण्यात यावी.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच, ग्राम सेवक (ग्रामपंचायत)व तलाठी गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) व तहसिलदार, प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा), निवासी उप जिल्हाधिकारी
		इ) **आदर्श घरांची निर्मिती :–** पंचायत राज संस्था (जिल्हा परीषद, पंचायत समिती, ग्राम पंचायत), स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, कॉरपोरेट संस्था, लाभार्थी व लोक सहभाग यांच्या माध्यमातून मुलभूत सुविधा देवून ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांच्या लाभार्थ्यांसाठी 'आदर्श घरांची' निर्मिती करण्यात यावी. आदर्श घरांची निर्मिती करताना इथे आवश्यक मुलभूत सुविधा जसे अंतर्गत रस्ते, गटर व्यवस्था, पथ दिवे, सांडपाणी/ घनकचरा व्यवस्थापन इ. बाबत जिल्हा परीषद, पंचायत समिती व ग्राम पंचायत यांच्या सेस फंडामधून वा इतर योजनांमधून मदत उपलब्ध करुन घेण्यात यावी.	ग्राम पंचायत स्तर तालुकास्तर जिल्हास्तर	सरपंच व ग्राम सेवक (ग्रामपंचायत) गट विकास अधिकारी (पंचायत समिती) प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा), मुख्य कार्यकारी अधिकारी, (जिल्हा परिषद) व अध्यक्ष (जिल्हा परिषद)

४. 'महा आवास अभियान – ग्रामीण' अंमलबजावणीसाठी क्षमताबांधणी कार्यक्रम :

अ. क्र.	कार्यशाळा / स्तर अपेक्षित कालावधी	कार्यशाळेसाठी अपेक्षित अध्यक्ष आणि मान्यवर	कार्यशाळेसाठी अपेक्षित सहभागी प्रशिक्षणार्थी	आयोजक संस्था इ.
१	राज्यस्तरीय शुभारंभ कार्यशाळा दिनांक २० नोव्हेंबर, २०२०	**मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे शुभहस्ते** खालील मान्यवर यांचे प्रमुख उपस्थितीत • मा. उप मुख्यमंत्री, • मा. मंत्री (ग्रामविकास) • मा. मंत्री (महसूल) • मा. मंत्री (आदिवासी विकास) • मा. मंत्री (सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य) • मा.राज्यमंत्री (ग्राम विकास व महसूल), • मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन • मा. अतिरीक्त मुख्य सचिव (ग्राम विकास व पंचायत राज विभाग), • मा. अतिरीक्त मुख्य सचिव (महसूल विभाग), • मा. सचिव (आदिवासी विकास विभाग), • मा. प्रधान सचिव (सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग), • आयुक्त (आदिवासी विकास) • आयुक्त (समाज कल्याण) • आयुक्त (कामगार) • संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण	• विभागीय आयुक्त, सर्व, • जिल्हाधिकारी, सर्व, • मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद) सर्व • प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा, सर्व • राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयातील अधिकारी / कर्मचारी, • बँक प्रतिनिधी, • मिडीया प्रतिनिधी, इत्यादीं	संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण हे या कार्यशाळेचे आयोजन व अभियानाचे सादरीकरण करतील.
२	विभागस्तरीय कार्यशाळा दिनांक २१ नोव्हेंबर २०२० ते २७ नोव्हेंबर २०२० या	**अध्यक्ष :– संबंधित विभागीय आयुक्त** खालील मान्यवर यांचे प्रमुख उपस्थितीत • जिल्हाधिकारी, • मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद), • अतिरिक्त आयुक्त (सामाजिक न्याय),	• प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) • प्रकल्प अधिकारी (एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प) • सहायक आयुक्त (समाज कल्याण)	उप आयुक्त, विकास, विभागीय आयुक्त कार्यालय हे या कार्यशाळेचे आयोजन व अभियानाचे सादरीकरण करतील. सदर कार्यशाळेस राज्यस्तरावरुन

	दरम्यान एक दिवसीय कार्यशाळा	• अतिरिक्त आयुक्त (कामगार), • अतिरिक्त आयुक्त (आदिवासी विकास), • उपायुक्त (आदिवासी विकास), • उपायुक्त (सामाजिक न्याय), • उपायुक्त (कामगार),	• उप जिल्हा कार्यकारी अधिकारी (महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळ), • गट विकास अधिकारी, • विभागीय कार्यालयातील संबंधित अधिकारी/कर्मचारी, • बँक प्रतिनिधी, • जिल्हा माहिती अधिकारी, • मिडीया प्रतिनिधी, इ	राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाचे अधिकारी निरीक्षक म्हणून उपस्थित राहतील.
३	जिल्हास्तरीय कार्यशाळा दिनांक २८ नोव्हेंबर २०20 ते ०४ डिसेंबर २०२० या दरम्यान एक दिवसीय कार्यशाळा	**अध्यक्ष :- मा.पालकमंत्री** प्रमुख उपस्थिती :- अध्यक्ष, जिल्हा परिषद खालील मान्यवर यांचे उपस्थितीत • मा. खासदार, • मा. आमदार, • जिल्हाधिकारी, • मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद), • प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा). • प्रकल्प अधिकारी (एकात्मिक आदिवासी विकास विभाग प्रकल्प) • सहायक आयुक्त (समाज कल्याण) • उप जिल्हा कार्यकारी अधिकारी (महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळ)	• पंचायत समिती सभापती, • उपसभापती, • गट विकास अधिकारी, • तहसिलदार, • जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा कार्यालयातील संबंधित अधिकारी / कर्मचारी, • तालुकास्तरीय डाटा एन्ट्री ऑपरेटर, • बँक प्रतिनिधी, • मिडीया प्रतिनिधी, इ	प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) हे या कार्यशाळेचे आयोजन व अभियानाचे सादरीकरण करतील. सदर कार्यशाळेस विभागस्तरावरील अधिकारी हे निरीक्षक म्हणून उपस्थित राहतील.
४	तालुका स्तरीय कार्यशाळा दिनांक ०५ डिसेंबर २०२० ते ११ डिसेंबर २०२० या दरम्यान एक दिवसीय कार्यशाळा	**अध्यक्ष :- मा. आमदार** खालील मान्यवर यांचे उपस्थितीत • पंचायत समिती सभापती • उपसभापती, • जिल्हा परीषद सदस्य, • पंचायत समिती सदस्य,	• सरपंच, • ग्रामसेवक, • तलाठी, • पंचायत समिती कार्यालयातील संबंधित अधिकारी/कर्मचारी, • स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक	गट विकास अधिकारी हे या कार्यशाळेचे आयोजन व अभियानाचे सादरीकरण करतील. सदर कार्यशाळेस जिल्हास्तरावरील संपर्क अधिकारी हे निरीक्षक म्हणून उपस्थित राहतील.

		• गट विकास अधिकारी, • तहसिलदार.	• ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता, • बँक प्रतिनिधी, • मिडीया प्रतिनिधी, इ,	
५	ग्रामस्तरीय कार्यशाळा दिनांक १२ डिसेंबर, २०२० ते १८ डिसेंबर, २०२० या दरम्यान एक दिवसीय कार्यशाळा	**अध्यक्ष :– सरपंच** प्रमुख उपस्थिती :– उपसरपंच ग्रामसेवक, तलाठी हे अभियानाबाबत सखोल चर्चा करुन नियोजन करतील.	• ग्रामपंचायत सदस्य • लाभार्थी • ग्रामस्थ	संबंधित ग्राम पंचायतीचे सरपंच व ग्रामसेवक ग्रामसभा/ गावसभेचे आयोजन करतील. सदर कार्यशाळेस तालुकास्तरावरील संपर्क अधिकारी हे निरीक्षक म्हणून उपस्थित राहतील.
६	ग्राम कृती गटाचे (Village Action Group) गठन दिनांक १२ डिसेंबर, २०२० ते १८ डिसेंबर, २०२० या दरम्यान	ग्रामस्तरीय कार्यशाळेमध्ये प्रत्येक ग्रामपंचायतीमध्ये 'ग्राम कृती गटाचे (Village Action Group) गठन' करावे.	यामध्ये गावातील प्रभावी व्यक्ती, युवक / युवती, इत्यादींचा समावेश करण्यात यावा.	या गटाने महा आवास अभियान–ग्रामीण १००% यशस्वी करण्यासाठी गावामध्ये नियोजन, अंमलबजावणी व पाठपुरावा करावयाचा आहे.
७	लाभार्थी मेळावे आवश्यकतेनुसार	पुढील तालुका पातळीवरील अधिकारी या अभियानाच्या उद्दिष्टाबाबत मार्गदर्शन करतील – • गट विकास अधिकारी • तहसिलदार • ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता	प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण तसेच राज्य ग्रामीण गृहनिर्माण योजनाचे लाभार्थी यांचा प्रामुख्याने या मेळाव्यात सहभाग असेल.	या मेळाव्याचे आयोजन संबंधित ग्राम पंचायतीचे सरपंच व ग्रामसेवक हे करतील.
८	बँक मेळावे आवश्यकतेनुसार	**अध्यक्ष :– सरपंच** खालील मान्यवर यांचे उपस्थितीत • ग्राम सेवक • बँक प्रतिनिधी	प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण तसेच राज्य ग्रामीण गृहनिर्माण योजनाचे लाभार्थी यांचा प्रामुख्याने या मेळाव्यात सहभाग असेल.	या मेळाव्याचे आयोजन संबंधित ग्राम पंचायतीचे सरपंच व ग्रामसेवक हे करतील. मेळाव्या मध्ये संबंधित बँक शाखेचे पदाधिकारी, सरपंच व ग्रामसेवक घरकुल बांधण्यासाठी कर्ज उपलब्धता बाबत मार्गदर्शन करतील

या कार्यशाळा फिजीकल डिस्टन्सींग पाळून आणि/अथवा व्हिडीओ कॉन्फरन्सींग च्या माध्यमातून आयोजित करण्यात येतील.

५. ‘महा आवास अभियान – ग्रामीण’चा प्रसार व प्रसिध्दीसाठी माहिती शिक्षण व संवाद (IEC) कार्यक्रम :

महा आवास अभियान– ग्रामीण अंतर्गत राज्यात राबविण्यात येणाऱ्या विविध घरकुल योजनांबाबत जन जागृती, प्रचार–प्रसिध्दी करण्यासाठी माहिती, शिक्षण व संवाद (IEC) च्या विविध उपक्रमांचा यथोचीत वापर करण्यात यावा.

अ. क्र.	माहिती शिक्षण व संवाद (IEC) उपक्रमाचे नाव	माध्यम	स्तर	तपशिल	जबाबदार अधिकारी / व्यक्ती
१	Mass मिडीया	दूरदर्शन व इतर खाजगी दूरचित्रवाणी वृत्त वाहिन्या	राज्य स्तर	i) महा आवास अभियान–ग्रामीण या कालावधीमध्ये संबंधित विविध मान्यवर यांच्या ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांबाबत मुलाखती आयोजित कराव्यात.	संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण
				ii) महा आवास अभियान–ग्रामीण बाबत राज्यात होणाऱ्या विविध कार्यशाळा, मेळावे, नाविन्यपूर्ण उपक्रम यांना ठळक प्रसिध्दी देण्यात यावी.	संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण
				iii) महा आवास अभियान–ग्रामीण बाबत जाहिराती अभियान कालावधीमध्ये प्रसिध्द कराव्यात.	संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण
		केबल टि.व्ही.	जिल्हास्तर तालुकास्तर	i) संबंधित सर्व मान्यवर यांच्या ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांबाबत विशेष मुलाखती आयोजित करण्यात याव्यात.	अ) **जिल्हास्तर –** प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा ब) तालुकास्तर – गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाकडून व्हिडीओ फिल्मची निर्मिती करण्यात येईल
				ii) महा आवास अभियान–ग्रामीण बाबत जिल्ह्यात होणाऱ्या विविध कार्यशाळा, मेळावे, नाविन्यपूर्ण उपक्रम यांना ठळक प्रसिध्दी देण्यात यावी.	
				iii) महा आवास अभियान–ग्रामीण बाबत व्हिडीओ फिल्म अभियान कालावधीमध्ये प्रसिध्द करणे.	
		आकाशवाणी, एफ. एम. रेडिओ व कम्युनिटी रेडिओ	राज्य स्तर जिल्हास्तर तालुकास्तर	i) अभियान कालावधी मध्ये ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेशी संबंधित विविध मान्यवर, लाभार्थी, इत्यादी यांच्या मुलाखती आयोजित कराव्यात.	अ) **राज्यस्तर** (आकाशवाणी व एफ. एम. रेडिओ) – संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण

				ii) अभियान कालावधीमध्ये महा आवास अभियान–ग्रामीण ची माहिती देणारी जिंगल प्रसिध्द कराव्यात.	ब) **जिल्हास्तर** (एफ. एम. रेडिओ व कम्युनिटी रेडिओ) – प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा क) **तालुकास्तर** (कम्युनिटी रेडिओ) – गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती राज्य व्यवस्थापन कक्ष – ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाकडून जिंगल पुरविण्यात येईल.
		वर्तमानपत्रे	राज्य स्तर विभागस्तर जिल्हास्तर तालुकास्तर ग्रामपंचायत स्तर	i) महा आवास अभियान–ग्रामीण या कालावधीमध्ये सर्व संबंधित विविध मान्यवर यांच्या ग्रामीण गृहनिर्माण योजनांबाबत विशेष मुलाखती 'अ' दर्जाच्या मराठी, हिन्दी, इंग्रजी, उर्दु इ. भाषामधून प्रसिध्द होणाऱ्या वृत्तपत्रांमधून करण्यात याव्यात. ii) अभियान कालावधीत घडलेले सर्व उपक्रम बाबत बातम्या/वृत्त सर्व वृत्तपत्रामधून प्रसिध्द करण्यात याव्यात.	अ) **राज्यस्तर** – संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण ब) **विभागस्तर** – उप आयुक्त, विकास, विभागीय आयुक्त कार्यालय क) **जिल्हास्तर** – प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा ड) **तालुकास्तर** – गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती इ) ग्रामपंचायत स्तर – ग्रामसेवक
२	सोशल मिडीया	व्हाटसअप फेसबुक ट्विटर युट्युब	राज्य स्तर विभागस्तर जिल्हास्तर तालुकास्तर ग्रामपंचायत स्तर	व्हाटसअप, फेसबुक, ट्विटर, युट्युब या सोशल मिडीयाच्या माध्यमातून खालीलप्रमाणे व्हाटसअप गृप/ फेसबुक पेज/ ट्विटर हॅण्डल/ युट्युब चॅनेल बनविण्यात यावेत. i) राज्यस्तर– 'महा आवास अभियान–ग्रामीण' ii) विभागस्तर – 'महा आवास अभियान–ग्रामीण (विभागाचे नाव)'	या व्हाटसअप, फेसबुक, ट्विटर, युट्युब गृपची निर्मिती, नियोजन व प्रशासन खालीलप्रमाणे करण्यात यावे – i) **राज्यस्तर** – राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालय

				iii) जिल्हास्तर – 'महा आवास अभियान–ग्रामीण (जिल्ह्याचे नाव)' iv) तालुकास्तर – 'महा आवास अभियान–ग्रामीण (तालुक्याचे नाव)' v) ग्रामपंचायत स्तर – 'महा आवास अभियान–ग्रामीण (गावाचे नाव)' यावर ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेशी संबंधित अधिकारी / कर्मचारी तसेच ग्रामपंचायत स्तरावर लाभार्थी यांचादेखील सहभाग असावा.	ii) **विभागस्तर** – उप आयुक्त, विकास, विभागीय आयुक्त कार्यालय iii) **जिल्हास्तर** – जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा कार्यालय iv) **तालुकास्तर** – गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती v) **ग्रामपंचायत स्तर** – ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता व ग्रामसेवक
३	Outdoor मिडीया	होर्डींग्ज	राज्य स्तर विभागस्तर जिल्हास्तर तालुकास्तर ग्रामपंचायत स्तर	अभियान कालावधीत 'महा आवास अभियान – ग्रामीण' ची ठळक वैशिष्ट्ये दर्शविणारी होर्डींग्ज खालीलप्रमाणे सार्वजनिक ठिकाणी प्रदर्शीत करण्यात यावीत– i) राज्य स्तर – मंत्रालय / मुख्यालय परीसरात ii) विभागस्तर – विभागीय आयुक्त कार्यालयाच्या प्रांगणाच्या प्रवेशव्दाराजवळ दर्शनी ठिकाणी iii) जिल्हास्तर – जिल्हा परीषद कार्यालयाच्या प्रांगणाच्या प्रवेशव्दाराजवळ दर्शनी ठिकाणी तसेच एस.टी. बस स्थानकाच्या प्रवेशव्दाराजवळ iv) तालुकास्तर – पंचायत समिती कार्यालयाच्या प्रांगणाच्या प्रवेशव्दाराजवळ दर्शनी ठिकाणी तसेच एस.टी. बस स्थानकाच्या प्रवेशव्दाराजवळ v) ग्रामपंचायत स्तर – ग्राम पंचायत कार्यालयाजवळ	अ) **राज्यस्तर** – संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण ब) **विभागस्तर** – उप आयुक्त, विकास, विभागीय आयुक्त कार्यालय क) **जिल्हास्तर** – प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा ड) **तालुकास्तर** – गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती इ) **ग्रामपंचायत स्तर** – ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत सर्व स्तरावर लावावयाच्या होर्डींग्जचे डिझाईन व मसुदा तयार करुन राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयामार्फत पुरविण्यात येईल.

		बॅनर्स	ग्रामपंचायत स्तर	अभियान कालावधीत 'महा आवास अभियान – ग्रामीण' ला प्रसिध्दी देणारे बॅनर्स ग्राम पंचायत कार्यालयाजवळ, गावातील चौक व गावातील महत्वाच्या ठिकाणी दर्शनी भागात प्रदर्शीत करण्यात यावेत.	राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाकडून बॅनर्सचा डिझाईन व मसुदा तयार करण्यात येईल व ग्रामसेवक (ग्रामपंचायत) यांनी उपलब्ध करुन दिलेल्या डिझाईन व मसुद्याप्रमाणे छपाई करुन प्रसिध्दी द्यावी.
		पोस्टर्स / भित्तीपत्रके	जिल्हास्तर तालुकास्तर ग्रामपंचायत स्तर	अभियान कालावधित 'महा आवास अभियान – ग्रामीण' ला प्रसिध्दी देणारे पोस्टर्स/ भित्तीपत्रके खालीलप्रमाणे महत्वाच्या ठिकाणी लावण्यात यावीत:– i) जिल्हास्तर (पोस्टर्स) – जिल्ह्यातील महत्वाच्या ठिकाणी ii) तालुकास्तर (पोस्टर्स)– तालुक्यामधील महत्वाच्या ठिकाणी iii) ग्रामपंचायत स्तर (पोस्टर्स व भित्तीपत्रके) – गावामधील महत्वाच्या ठिकाणी	राज्य व्यवस्थापन कक्ष – ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाकडून पोस्टर्स / भित्तीपत्रके यांचे डिझाईन व मसुदा तयार करुन देण्यात येईल व खालील स्तरावर छपाई करुन महत्वाच्या ठिकाणी लावण्यात येतील – जबाबदार अधिकारी – i) जिल्हास्तर (पोस्टर्स) – प्रकल्प संचालक (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) ii) तालुकास्तर (पोस्टर्स) – गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती iii) ग्रामपंचायत स्तर (पोस्टर्स व भित्तीपत्रके) – ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत.

		डेमो हाऊसेस मॉडेलचे प्रदर्शन	राज्य स्तर विभागस्तर जिल्हास्तर तालुकास्तर ग्रामपंचायत स्तर	डेमो हाऊसेस मॉडेलचे प्रदर्शन भरविण्यात येईल. या मॉडेल प्रमाणे लाभार्थी सुध्दा त्यांच्या घराची निर्मिती करतील असे अपेक्षित आहे. या प्रदर्शनाला विविध मिडीयामधून यथोचित प्रसिध्दी देण्यात यावी.	राज्य व्यवस्थापन कक्ष–ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाकडून डेमो हाऊसेसची संकल्पना विकसित करण्यात यावी व खालीलप्रमाणे या डेमो हाऊसेसच्या मॉडेलची निर्मिती करुन त्याचे प्रदर्शन भरविण्यात यावे– अ) राज्यस्तर – संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष –ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालय ब) विभागस्तर – उप आयुक्त, विकास, विभागीय आयुक्त कार्यालय क) जिल्हास्तर – प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा कार्यालय ड) तालुकास्तर – गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती कार्यालय. इ) ग्रामपंचायत स्तर – ग्रामसेवक
४	Group मिडीया	मेळावे/बँक मेळावे	ग्रामपंचायत स्तर	ग्राम पंचायत स्तरावर सरपंच यांच्या प्रमुख उपस्थितीत लाभार्थ्यांचे फिजीकल डिस्टन्सींग पाळून मेळावे/बँक मेळावे घेण्यात यावेत. या मेळाव्यामध्ये लाभार्थ्यांना ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेसंदर्भात तसेच गृहकर्जाबाबत लाभार्थ्यांना उपसरपंच, ग्राम पंचायत सदस्य आणि ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत, बँक अधिकारी/प्रतिनिधी यांनी लाभार्थ्यांना मार्गदर्शन करावे.	ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत यांनी या मेळाव्याचे आयोजन करावे.

		व्हिडीओ कॉन्फरन्स / आढावा बैठका / बैठका	ग्रामपंचायत स्तर	ग्राम पंचायत स्तरावर सरपंच, उपसरपंच, ग्राम पंचायत सदस्य यांनी आपले सरकार सेवा केंद्राच्या माध्यमातून व्हिडीओ कॉन्फरन्सव्दारे ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेच्या लाभार्थ्यांशी संवाद साधावा. तसेच आढावा बैठका/बैठका यांचे आयोजन करावे.	ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत यांनी आढावा बैठका/बैठका यांचे आयोजन करावे तसेच आपले सरकार सेवा केंद्राच्या माध्यमातून व्हिडीओ कॉन्फरन्सचे आयोजन करावे.
५	आंतरव्यक्ती संवाद (IPC)	गृहभेटी	ग्रामपंचायत स्तर	ग्राम पंचायत स्तरावर सरपंच, उपसरपंच, ग्राम पंचायत सदस्य, ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत आणि ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता तसेच इतर कर्मचारी यांनी लाभार्थ्यांच्या घरी भेट देऊन अभियानाबाबत जनजागृती करावी तसेच ग्रामीण गृहनिर्माण बाबत लाभार्थ्यांच्या अडीअडचणी समजून घेऊन विहीत कालावधीत सर्व सुविधांनी युक्त असे घरकुलाचे काम पूर्ण करणेबाबत प्रोत्साहित करावे.	ग्राम पंचायत स्तरावर सरपंच, उपसरपंच, ग्राम पंचायत सदस्य ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत आणि ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता तसेच इतर कर्मचारी यांनी गृहभेटीचे नियोजन करावे.
		पॅम्पप्लेट्स		ग्राम पंचायत स्तरावर सरपंच, उपसरपंच, ग्राम पंचायत सदस्य आणि ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत तसेच इतर कर्मचारी यांनी लाभार्थ्यांच्या घरी भेट देऊन अभियानाबबात पॅम्पलेट्स वाटावेत.	राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृहनिर्माण कार्यालयाकडून पॅम्पप्लेट्स चे डिझाईन व मसुदा तयार करुन देण्यात येईल व ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत यांनी त्याची छपाई करुन प्रसिध्दी द्यावी.
६	पारंपारिक मिडीया	कलापथके पथनाट्य किर्तन इ	ग्रामपंचायत स्तर	कलापथक/पथनाट्य/ किर्तन इत्यादी च्या माध्यमातून महा आवास अभियान-ग्रामीण बाबत जनजागृती करण्यात यावी.	संबंधित ग्राम पंचायतीकडून कलापथकाचे कार्यक्रम गावपातळीवर आयोजन करण्यात यावे. व या माध्यमातून लाभार्थ्यांना तसेच ग्रामस्थांना अभियनाबाबत माहिती देण्यात यावी.

६. अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन :-

'महा आवास अभियान- ग्रामीण' च्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी संनियंत्रण व मूल्यमापनासाठी राज्य, विभाग, जिल्हा, तालुका व गाव स्तरावर पुढीलप्रमाणे समित्या कार्यरत राहतील.

राज्यस्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती :-

अ.क्र.	पद	पदनाम
१	अतिरीक्त मुख्य सचिव (ग्राम विकास व पंचायत राज विभाग)	अध्यक्ष
२	अतिरीक्त मुख्य सचिव (वित्त विभाग)	सदस्य
३	अतिरीक्त मुख्य सचिव (महसूल व वन विभाग)	सदस्य
४	प्रधान सचिव (सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग)	सदस्य
५	सचिव (आदिवासी विकास विभाग)	सदस्य
६	प्रधान सचिव (इतर मागास बहूजन कल्याण विभाग)	सदस्य
७	प्रधान सचिव (उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग)	सदस्य
८	संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष-ग्रामीण गृह निर्माण	सदस्य सचिव

विभागस्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती :-

अ.क्र.	पद	पदनाम
१	विभागीय आयुक्त (विभागीय आयुक्त कार्यालय)	अध्यक्ष
२	अपर आयुक्त (आदिवासी विकास)	सदस्य
३	अपर कामगार आयुक्त/ कामगार उपायुक्त	सदस्य
४	विभागीय उप आयुक्त (समाज कल्याण)	सदस्य
५	उपआयुक्त (महसूल) (विभागीय आयुक्त कार्यालय)	सदस्य
६	उपआयुक्त (पुरवठा) (विभागीय आयुक्त कार्यालय)	सदस्य
७	बँक क्षेत्रीय अधिकारी	सदस्य
८	उपआयुक्त (विकास) (विभागीय आयुक्त कार्यालय)	सदस्य सचिव

जिल्हास्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती :-

अ.क्र.	पद	पदनाम
१	कार्यकारी अध्यक्ष (जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा) तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (जिल्हा परिषद)	अध्यक्ष
२	प्रकल्प अधिकारी (एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प)	सदस्य
३	सहाय्यक आयुक्त (समाज कल्याण)	सदस्य
४	उपजिल्हा कार्यकारी अधिकारी (महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळ)	सदस्य
५	उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) (जिल्हा परिषद)	सदस्य
६	उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग) (जिल्हा परिषद)	सदस्य
७	निवासी उप जिल्हाधिकारी	सदस्य
८	जिल्हा पुरवठा अधिकारी	सदस्य
९	जिल्हा माहिती अधिकारी	सदस्य
१०	लीड बँकर्स / बँक प्रतिनिधी	सदस्य
११	प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा	सदस्य सचिव

तालुकास्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती :–

अ.क्र.	पद	पदनाम
१	गट विकास अधिकारी पंचायत समिती	अध्यक्ष
२	तहसिलदार	सदस्य
३	उप अभियंता (बांधकाम) (जिल्हा परिषद)	सदस्य
४	उप अभियंता (पाणी पुरवठा), (जिल्हा परिषद)	सदस्य
५	विस्तार अधिकारी (पंचायत)	सदस्य
६	स्थापत्य अभियांत्रिकी सहायक/ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता	सदस्य
७	राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान चे प्रतिनिधी	सदस्य
८	बँक प्रतिनिधी	सदस्य
९	विस्तार अधिकारी, संबंधित:	सदस्य सचिव

ग्रामपंचायस्तरीय अंमलबजावणी, सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती :–

अ.क्र.	पद	पदनाम
१	सरपंच, ग्रामपंचायत	अध्यक्ष
२	उप सरपंच, ग्रामपंचायत	सदस्य
३	ग्राम रोजगार सेवक, मनरेगा	सदस्य
४	तलाठी	सदस्य
५	महाराष्ट्र राज्य वीज वितरण कंपनी लि. चे प्रतिनिधी	सदस्य
६	राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान चे प्रतिनिधी	सदस्य
७	ग्राम विकास अधिकारी /ग्रामसेवक, ग्रामपंचायत	सदस्य सचिव

वरील अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापन समित्या राज्यस्तर, विभागस्तर, जिल्हास्तर, तालुकास्तर व ग्रामपंचायतस्तरावरील क्षमता बांधणी कार्यशाळा, आढावा बैठका, क्षेत्रीय भेटी (Field Visits), AwaasSoft MIS Format, इ. व्दारे अभियानाचे संनियंत्रण व मूल्यमापन करतील. तसेच परीशिष्ठ क व ड मध्ये दिलेल्या MIS Formats मध्ये अभियानाबाबतची अद्ययावत माहिती घेतील.

७. महा आवास अभियान – ग्रामीण कालावधीत राबविण्यात आलेल्या उपक्रमांचे मूल्यमापन :–

२० नोव्हेंबर २०२० ते २८ फेब्रुवारी २०२१ हा अभियान कालावधी संपल्यावर अभियानात राबविण्यात आलेल्या उपक्रमांचे मूल्यमापन माहे मार्च, २०२१ मध्ये करण्यात येईल. या मूल्यमापनाच्या आधारे राज्य, विभाग, जिल्हा, तालुका, ग्रामस्तरावर पुरस्काराची नामांकने काढण्यात येतील. परिच्छेद ८ मध्ये नमूद विविध स्तरावरील नामांकने खालीलप्रमाणे समितीव्दारे निवडण्यात येतील.

पुरस्कार नामांकने	उत्कृष्ट कामासाठीच्या पुरस्कारांची नामांकने निवडण्यासाठी समित्या
राज्यस्तरीय पुरस्कांराची निवड	राज्यस्तरीय अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
विभागस्तरीय पुरस्कारांची निवड	विभागस्तरीय अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
जिल्हास्तरीय पुरस्कारांची निवड	जिल्हास्तरीय अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
तालुकास्तरीय पुरस्कारांची निवड	तालुकास्तरीय अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती
ग्रामपंचायतस्तरीय पुरस्कारांची निवड	तालुकास्तरीय अंमलबजावणी, संनियंत्रण व मूल्यमापन समिती

मूल्यमापनाचे निकष पुढीलप्रमाणे 'परिशिष्ट–अ व ब' मध्ये देण्यात आले आहेत.

‘परिशिष्ट अ’

राज्य, विभाग, जिल्हा, तालुकास्तरीय पुरस्कार निवडीसाठीचे निकष :

अ. क्र.	राबविलेले उपक्रम	पारितोषिकासाठी निवडीचे निकष	कमाल गुण	गुणांकन पध्दती (टक्केवारीच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील)	शेरा
१	भूमीहीन लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करुन देणे	केंद्र व राज्य पुरस्कृत घरकुल योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधीमधील पात्र व भूमीहीन लाभार्थ्यांना अभियान कालावधीमध्ये शासनाच्या विविध योजना वा इतर मार्गाने जागा उपलब्ध करुन देणे.	१०	एकूण पात्र व भूमीहीन लाभार्थ्यांपैकी किती लाभार्थ्यांना अभियान कालावधीमध्ये जागा उपलब्ध करुन दिली, त्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% भूमीहीन लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करुन दिल्यास ७.५ गुण)	परीशिष्ठ क मधील दिलेल्या Format च्या आधारे
२	घरकुलांच्या उद्दिष्टांप्रमाणे १०० टक्के मंजूरी देणे.	केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधीमध्ये प्राप्त उद्दिष्टपैकी सर्व घरकुलांस अभियान कालावधीमध्ये १०० टक्के मंजूरी देणे.	१०	उद्दिष्टापैकी अभियान कालावधीमध्ये मंजूरी दिलेल्या घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ८०% घरकुलांना मंजूरी दिल्यास ८ गुण)	आवाससॉफ्ट प्रणालीवरील अहवालाच्या आधारे
३	मंजूर घरकुलांना पहिल्या हप्त्याचे १०० टक्के वितरण करणे.	केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधीमध्ये मंजूरी दिलेल्या सर्व घरकुलांना अभियान कालावधीमध्ये पहिला हप्ता विनाविलंब वितरीत करणे.	१०	मंजूर घरकुलांपैकी अभियान कालावधीमध्ये पहिला हप्ता दिलेल्या घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% घरकुलांना पहिला हप्ता वितरीत केल्यास ७.५ गुण)	आवाससॉफ्ट प्रणालीवरील अहवालाच्या आधारे
४	घरकुलांच्या उद्दिष्टानुसार १०० टक्के घरकुले भौतिकदृष्ट्या पूर्ण करणे	केंद्र व राज्य पुरस्कृत योजनांतर्गत सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ या कालावधी मधील उद्दिष्टानुसार अभियान कालावधीमध्ये १०० टक्के घरकुले भौतिकदृष्ट्या पूर्ण करणे.	२०	उद्दिष्टांपैकी अभियान कालावधीमध्ये पूर्ण झालेल्या घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ८०% घरकुले पूर्ण झाल्यास १६ गुण)	आवाससॉफ्ट प्रणालीवरील अहवालाच्या आधारे
५	घरकुलांच्या उद्दिष्टानुसार १०० टक्के घरकुले आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण करणे	केंद्र पुरस्कृत योजना व राज्य पुरस्कृत योजनांमधील सन २०१६-१७ ते २०२०-२१ मधील सर्व घरकुलांना भौतिक प्रगतीनुसार अभियान कालावधीत सर्व हप्ते प्रदान करून सर्व घरकुले आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण करणे.	१०	भौतिक प्रगतीनुसार पूर्ण घरकुलांचे अभियान कालावधीमध्ये सर्व हप्ते वितरीत केल्यास आर्थिकदृष्ट्या पूर्ण घरकुलांच्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ५०% भौतिकदृष्ट्या पूर्ण घरकुलांचे हप्ते वितरीत केल्यास ५ गुण)	आवाससॉफ्ट प्रणालीवरील अहवालाच्या आधारे

६	ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षण	प्रधानमंत्री आवास योजना –ग्रामीण अंतर्गत ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षणाचे १०० टक्के उद्दिष्ट प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांशी (Training Provider) समन्वय साधून पूर्ण करणे.	१०	उद्दिष्टापैकी जेवढे ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षीत होतील त्या प्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% ग्रामीण गवंडी प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यास ७.५ गुण)	आवाससॉफ्ट परफॉरमन्स इंडेक्सच्या आधारे
७	डेमो हाऊसेस उभारणे	प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण अंतर्गत दिलेल्या उद्दिष्टानुसार डेमो हाऊस/हाऊसेस (Demo House) पंचायत समिती निहाय पूर्ण करणे.	१०	डेमो हाऊसेसच्या उद्दिष्टापैकी किती डेमो हाऊस / डेमो हाऊसेस पूर्ण झाली त्याप्रमाणात गुण देण्यात येतील. (उदा. ८०% डेमो हाऊस/ डेमो हाऊसेस बांधले असल्यास ८ गुण).	परीशिष्ठ क मधील दिलेल्या Format च्या आधारे
८	कायमस्वरुपी प्रतिक्षा यादीमधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग व आवास प्लस मधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग/जॉब कार्ड मॅपींग १०० टक्के पूर्ण करणे	प्रधानमंत्री आवास योजनेंतर्गत कायमस्वरुपी प्रतिक्षा यादीतील ('ब' यादी) आधार सिडींग व आवास प्लस ('ड' यादी) मधील लाभार्थ्यांचे आधार सिडींग/जॉब कार्ड मॅपींग १०० टक्के पूर्ण करणे.	१०	कायमस्वरुपी प्रतिक्षा यादीमधील आधार सिडींग व आवास प्लस मधील एकूण लाभार्थ्यांपैकी आधार सिडींग/ जॉब कार्ड मॅपींग पूर्ण करण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांच्या प्रमाणात प्रत्येकी ५ या प्रमाणे १० पैकी गुण देण्यात येतील. (उदा. ७५% काम पूर्ण झाल्यास ७.५ गुण).	आवाससॉफ्ट प्रणालीवरील अहवालाच्या आधारे
९	शासकीय योजनांशी कृतीसंगम व नावीन्यपूर्ण उपक्रमांची अंमलबजावणी करणे.	i) **शासकीय योजनांशी कृतीसंगम करुन लाभार्थ्यांना –** अ) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने मधून रोजगार व स्वच्छ भारत मिशन–ग्रामीण मधून शौचालय देणे. ब) जल जीवन मिशन मधून नळाने पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा करणे. क) प्रधानमंत्री उज्वला योजने मधून गॅस जोडणी देणे. ड) सौभाग्य योजने मधून विद्युत जोडणी देणे. इ) राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान मधून उपजिविकीचे साधन देणे.	१०	नमूद शासकीय योजनांशी कृतीसंगम (Convergence) मधील ५ बाबींसाठी प्रत्येकी १ गुण व नमूद नाविन्यपूर्ण उपक्रम अंमलबजावणी मधील ५ बाबींसाठी प्रत्येकी १ गुण या प्रमाणे १० गुणांपैकी गुण देण्यात येतील.	परीशिष्ठ क मधील दिलेल्या Format च्या आधारे

		ii) **नावीन्यपूर्ण उपक्रम –** अ) पुरेशी जागा नसल्यास बहुमजली इमारती उभारणे. ब) पुरेशी जागा असल्यास गृहसंकुल उभारुन त्यांची सहकारी संस्था स्थापने. क) लाभार्थ्यांना घरकुल बांधकामासाठी बँकेचे रु. ७०,०००/– कर्ज स्वरुपात मिळवून देणे. ड) घरकुलाचे बांधकाम साहित्य जसे – दगड, विटा, वाळू, सिमेंट, स्टिल, छताचे साहित्य इ. उपलब्ध करुन देण्यासाठी 'घरकुल मार्ट'सुरु करुन त्यात महिला बचत गटांचा सहभाग घेणे. इ) पंचायत राज संस्था (जिल्हा परीषद, पंचायत समिती, ग्रामपंचायत), स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, कॉरपोरेट संस्था, लाभार्थी व लोकसहभाग यांच्या माध्यमातून मूलभूत सुविधा देवून 'आदर्श घरांची' निर्मिती करणे.			
		एकूण	**१००**		
१०	प्रलंबित घरकुले (Delayed House) पूर्ण करणे.	प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण अंतर्गत प्रथम हप्ता वितरीत केल्यानंतर १२ महिन्यामध्ये घरकुल पूर्ण न केल्यामुळे प्रलंबित घरकुलांमध्ये (Delayed Houses) समाविष्ट झालेली घरकुले पूर्ण करणे.	–१०	अभियान संपताना Performance Index मध्ये असलेले नीगेटिव्ह गुण यास १० ने गुणून येणारे गुण एकूण गुणातून वजा करण्यात येतील.	आवाससॉफ्ट परफॉरमन्स इंडेक्सच्या आधारे

टिप :– उपरोक्त सर्व अ. क्र. १ ते १० निकष हे प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीणसाठी लागू राहतील व अ. क्र. १ ते ५ व ९ निकष हे राज्य पुरस्कृत आवास योजनांसाठी लागू राहतील.

'परिशिष्ट – ब'

सर्वोत्कृष्ट घरकुल, सर्वोत्कृष्ट बहुमजली इमारत व सवोत्कृष्ट गृहसंकुल निवडीचे निकष :

अ. क्र.	पारितोषिकासाठी निवडीचे निकष	कमाल गुण	गुणांकन पध्दती	शेरा
१	नियोजन आराखडा, प्लास्टर, लादी, किचन ओटा व रंगरंगोटी असलेले घरकुल.	२०	नियोजन आराखडा, प्लास्टर, लादी, किचन ओटा व रंगरंगोटी असल्यास प्रत्येकी ४ या प्रमाणात गुण देण्यात येतील.	परीशिष्ठ ड मधील दिलेल्या Format च्या आधारे
२	किमान कालावधीत पूर्ण केलेले घरकुल.	२०	आर्थिक व भौतिकदृष्ट्या म्हणजे ६० दिवसात घरकुल पूर्ण केल्यास २० गुण, ९० दिवसासाठी १८ गुण, १२० दिवसासाठी १६ गुण याप्रमाणे दर वाढीव महिन्याला २ गुण कमी करण्यात यावेत.	NIC कडून प्राप्त डेटाच्या आधारे
३	शासकीय योजनांशी कृतीसंगम असलेले घरकुल.	२०	शासन निर्णयातील अ. क्र. ३ (X) मध्ये शासकीय योजनांशी कृतीसंगम मधील नमूद ५ मुद्यांच्या आधारे प्रत्येकी ४ याप्रमाणे गुण देण्यात यावेत.	परीशिष्ठ ड मधील दिलेल्या Format च्या आधारे
४	रेन वॉटर हार्वेस्टींग, किचन गार्डन/परसबाग, वृक्ष लागवड, सौरउर्जा वापर इ. सुविधा असलेले घरकुल.	२०	रेन वॉटर हार्वेस्टींग, किचन गार्डन/परसबाग, वृक्ष लागवड, सौरउर्जा वापर या प्रत्येकी ५ याप्रमाणे गुण देण्यात येतील.	परीशिष्ठ ड मधील दिलेल्या Format च्या आधारे
५	मूलभूत सुविधा (अंतर्गत रस्ता, ड्रेनेज व्यवस्था, इ), घरकुलावर योजनेचा लोगो, त्याखाली लाभार्थ्यांचे (पती–पत्नी) नाव, ग्रामपंचायत प्रॉपर्टी रजिस्टरमध्ये नोंद, इ.	२०	मूलभूत सुविधा (अंतर्गत रस्ता, ड्रेनेज व्यवस्था, इ.), घरकुलावर योजनेचा लोगो, त्याच्याखाली पती–पत्नीचे नाव, ग्रामपंचायत प्रॉपर्टी रजिस्टरमध्ये नोंद, यास प्रत्येकी ५ याप्रमाणे गुण देण्यात यावेत.	परीशिष्ठ ड मधील दिलेल्या Format च्या आधारे
	एकूण	**१००**		

'परिशिष्ट–क' MIS Format

परिशिष्ट–अ १– भूमीहिन लाभार्थ्यांना जागा उपलब्ध करुन देणे

अ. क्र.	जिल्हा	तालुका	उद्दिष्ट (एकूण भूमीहिन लाभार्थ्यांची संख्या)			साध्य (एकूण जागा उपलब्ध करुन दिलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या)				
			प्रधानमंत्री आवास योजना – ग्रामीण (PWL)	राज्य पुरस्कृत योजना	एकूण	पंडित दीनदयाळ उपाध्याय जागा खरेदी अर्थ सहाय्य योजना	शासकीय जागा विनामूल्य	अतिक्रमण नियामानुकूल	इतर मार्गाने उपलब्ध	एकूण
१										

परिशिष्ट – अ ७ – डेमो हाऊसेस उभारणे

अ.क्र.	जिल्हा	तालुक्यांची संख्या	डेमो हाऊस उद्दिष्ट (तालुक्यांची संख्या)	पूर्ण झालेल्या डेमो हाऊसेसची संख्या

परिशिष्ट–अ ९ – शासकीय योजनांशी कृतीसंगम

जिल्हा/ तालुका/ ग्रामपंचायत : ....

अ.क्र.	योजनांची नावे	उद्दिष्ट	लाभ दिलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या	साध्य %	शेरा
१	महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना व स्वच्छ भारत मिशन–ग्रामीण योजना				२८ फेब्रुवारी २०२१ रोजी पूर्ण असलेली घरकुले उद्दिष्ट राहील
२	जल जीवन मिशन				
३	प्रधानमंत्री उज्वला योजना				
४	सौभाग्य योजना				
५	राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान				

जिल्हा/ तालुका/ ग्रामपंचायत : ....

अ.क्र.	नाविन्यपूर्ण उपक्रमांची नावे	उद्दिष्ट	साध्य (लाभ दिलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या)	साध्य %	शेरा
१	बहुमजली इमारत				प्रत्येक तालुक्या करिता किमान एक उद्दिष्ट
२	गृहसंकुल				
३	बँक कर्ज – रु.७०,०००/–				प्रत्येक तालुक्यासाठी सन २०२०–२१ मध्ये वितरित घरकुल उद्दिष्टापैकी किमान १० टक्के लाभार्थ्यांना बँक कर्ज मिळवून देणे हे अभियानातील उद्दिष्ट राहील
४	घरकुल मार्ट				प्रत्येक तालुक्या करिता किमान एक उद्दिष्ट
५	आदर्श घरांची निर्मिती				

‘परिशिष्ट-ड’

सर्वोत्कृष्ट घरकुल, सर्वोत्कृष्ट बहुमजली इमारत व सर्वोत्कृष्ट गृहसंकुल

जिल्हा .... तालुका .... ग्रामपंचायत ....

परिशिष्ट – ब १

अ.क्र.	तपशिल	होय / नाही	कमाल गुण	प्राप्त गुण
१	नियोजन आराखडा केला आहे काय?		४	
२	भिंतीचे प्लास्टर केले आहे काय?		४	
३	लादी/कोबा केला/बसवला आहे काय?		४	
४	किचन ओटा आहे काय?		४	
५	रंगरंगोटी केली आहे काय?		४	
		एकूण	२०	

परिशिष्ट-ब ३ – शासकीय योजनांशी कृतीसंगम

अ.क्र.	योजनांची नावे	होय/नाही	कमाल गुण	प्राप्त गुण
१	महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना व स्वच्छ भारत मिशन-ग्रामीण या योजनांचा कृतीसंगम केला आहे काय?		४	
२	जल जीवन मिशन योजनेचा कृतीसंगम केला आहे काय?		४	
३	प्रधानमंत्री उज्वला योजनेचा कृतीसंगम केला आहे काय?		४	
४	सौभाग्य योजनेचा कृतीसंगम केला आहे काय?		४	
५	राष्ट्रीय ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान योजनेचा कृती संगम केला आहे काय?		४	
		एकूण	२०	

परिशिष्ट-ब ४

अ.क्र.	तपशिल	होय / नाही	कमाल गुण	प्राप्त गुण
१	रेनवॉटर हार्वेस्टींगचा वापर?		५	
२	परसबाग आहे काय?		५	
३	वृक्ष लागवड आहे काय?		५	
४	सौरऊर्जेचा वापर होत आहे काय?		५	
		एकूण	२०	

परिशिष्ट-ब ४

अ.क्र.	योजनांची नावे	होय/नाही	कमाल गुण	प्राप्त गुण
१	मूलभूत सुविधा (अंतर्गत रस्ता, ड्रेनेज व्यवस्था, इ.) आहे काय?		५	
२	घरावर योजनेचा लोगो आहे काय?		५	
३	घरावर लाभार्थ्यांचे /पती-पत्नी नाव आहे काय?		५	
४	ग्रामपंचायत मालमत्ता नोंदवही (प्रॉपटी रजिस्टर) मध्ये नोंद आहे काय?		५	
		एकूण	२०	

८. 'महा आवास अभियान-ग्रामीण' कालावधीतील उत्कृष्ट कार्याचा गौरव :-

मूल्यमापनातून समोर आलेल्या अभियानात उत्कृष्ट काम करणारे विभाग, जिल्हे, तालुके, क्लस्टर्स, ग्रामपंचायती, लाभार्थी याच्या कामाचा प्रशस्तीपत्र व मानचिन्ह देऊन पुढील प्रमाणे पुरस्कार देऊन गौरव करण्यात यावा.

अ. क्र.	स्तर	योजना	पारितोषिक	पुरस्काराचे मानकरी	सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती	पुरस्काराचे निकष
१	राज्य स्तर	प्रधानमंत्री आवास योजना - ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत आवास योजना यांना स्वतंत्रपणे	सर्वोत्कृष्ट विभाग- प्रथम क्रमांक	विजेत्या विभागाचे विभागीय आयुक्त, उपायुक्त (विकास), विभागीय प्रोग्रॅमर	राज्यस्तरीय समिती	परिशिष्ट 'अ' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारा राज्यातील विभाग.
			सर्वोत्कृष्ट जिल्हे - प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या जिल्ह्याचे कार्यकारी अध्यक्ष, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, प्रकल्प संचालक, सहा. प्रकल्प अधिकारी, शाखा / कनिष्ठ अभियंता, सहाय्यक लेखाधिकारी, जिल्हा प्रोग्रॅमर, डाटा एन्ट्री ऑपरेटर		परिशिष्ट 'अ' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे राज्यातील पहिले तीन जिल्हे.
			सर्वोत्कृष्ट तालुके - प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या तालुक्याचे सभापती,पंचायत समिती, गट विकास अधिकारी, सहाय्यक लेखाधिकारी, डाटा एन्ट्री ऑपरेटर		परिशिष्ट 'अ' नुसार सर्वोत्कष्ट गुण मिळविणारे ६ विभागस्तरीय प्रथम ३ क्रमांकाच्या विजेत्या तालुक्यामधून राज्यस्तरीय पहिले ३ सर्वोत्कृष्ट तालुक्यांची निवड करण्यात येईल.
			सर्वोत्कृष्ट ग्रामपंचायत - प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या ग्राम पंचायतचे सरपंच, उपसरपंच, ग्रामसेवक, ग्रामकृती गटाचे सदस्य		परिशिष्ट 'अ' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे ६ विभागस्तरीय प्रथम ३ क्रमांकाच्या ग्राम पंचायती मधून राज्यस्तरीय पहिले ३ सर्वोत्कृष्ट ग्रामपंचायतची निवड करण्यात येईल.
			सर्वोत्कृष्ट बहुमजली इमारत व सर्वोत्कृष्ट गृहसंकुल - प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या जिल्ह्याचे कार्यकारी अध्यक्ष, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रमीण विकास यंत्रणा		परिशिष्ट 'ब' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे राज्यातील पहिल्या तीन बहुमजली इमारत व गृहसंकुल.

२	विभागस्तर	प्रधानमंत्री आवास योजना – ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत आवास योजना यांना स्वतंत्रपणे	सर्वोत्कृष्ट तालुके – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या तालुक्याचे सभापती, पंचायत समिती, गट विकास अधिकारी, सहाय्यक लेखाधिकारी, डाटा एन्ट्री ऑपरेटर	विभागस्तरीय समिती	परिशिष्ट 'अ' नुसार विभागातील सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे प्रथम ३ क्रमांकाचे तालुके यांची निवड करण्यात येईल.
			सर्वोत्कृष्ट ग्रामपंचायत – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या ग्राम पंचायतचे सरपंच, उपसरपंच, ग्रामसेवक,ग्रामकृती गटाचे सदस्य		परिशिष्ट 'अ' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे विभागातील जिल्हास्तरा वरील प्रथम ३ क्रमांकाच्या ग्राम पंचायतीमधून विभागस्तरावरील पहिले ३ सर्वोत्कृष्ट ग्राम पंचायतींची निवड करण्यात येईल.
			ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेकरिता लाभार्थ्यांना घरकुल बांधण्यासाठी कर्ज उपलब्धता – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	सर्वोत्कृष्ट बँक शाखा		कर्जपुरवठा करण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या यावरुन सर्वोत्कृष्ट गुण मिळालेल्या विभागातील जिल्हास्तरीय प्रथम तीन क्रमांकाच्या बँक शाखामधून विभागस्तरीय प्रथम तीन क्रमांकाच्या बँक शाखांची निवड करण्यात येईल.
			शासकीय जागा उपलब्धता व वाळू उपलब्धता सर्वोत्कुष्ट कामगिरी – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	तहसिलदार		जागा उपलब्धता व वाळू उपलब्धता करण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या यावरुन विभागातील सर्व जिल्ह्यामधील सर्वोत्कृष्ट गुण मिळालेल्या विभागस्तरीय प्रथम ३ क्रमांकाच्या तहसिलदार यांची निवड करण्यात येईल.
३	जिल्हास्तर	प्रधानमंत्री आवास योजना – ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत आवास योजना यांना स्वतंत्रपणे	सर्वोत्कृष्ट क्लस्टर– प्रथम, व्दितीय, व तृतीय क्रमांक	विजेत्या क्लस्टरचे ग्रामीण गृहनिर्माण अभियंता, स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक		परिशिष्ट 'अ' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे जिल्ह्यातील पहिले तीन क्लस्टर

			सर्वोत्कृष्ट ग्रामपंचायत – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या ग्राम पंचायतचे सरपंच, उपसरपंच, ग्रामसेवक, ग्रामकृती गटाचे सदस्य	जिल्हास्तरीय समिती	तालुकास्तरीय प्रथम क्रमांकाच्या ग्रामपंचायत मधून जिल्हास्तरावरील सर्वोत्कृष्ट प्रथम तीन ग्राम पंचायतीची निवड करण्यात येईल.
			ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेकरिता लाभार्थ्यांना घरकुल बांधण्यासाठी कर्ज देणारी सर्वोत्कृष्ट बँक शाखा – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	सर्वोत्कृष्ट बँक शाखा		कर्जपुरवठा करण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या यावरुन सर्वोत्कृष्ट गुण मिळालेल्या जिल्हास्तरीय प्रथम तीन क्रमांकाच्या बँक शाखांची निवड करण्यात येईल.
४	तालुकास्तर	प्रधानमंत्री आवास योजना – ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत आवास योजना यांना स्वतंत्रपणे	सर्वोत्कृष्ट ग्रामपंचायत – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	विजेत्या ग्रामपंचायतचे सरपंच, उपसरपंच, ग्रामसेवक, ग्रामकृती गटाचे सदस्य	तालुकास्तरीय समिती	परिशिष्ट 'अ' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे तालुकास्तरीय पहिल्या तीन ग्रामपंचायती
			सर्वोत्कृष्ट घरकुल – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	लाभार्थी		परिशिष्ट 'ब' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे तालुक्यातील ग्राम पंचायत स्तरावरील प्रथम ३ क्रमांकाच्या विजेत्यामधून तालुकास्तरीय पहिल्या ३ सर्वोत्कृष्ट लाभार्थ्यांची निवड करण्यात येईल.
५	ग्रामपंचायत स्तर	प्रधानमंत्री आवास योजना – ग्रामीण व राज्य पुरस्कृत आवास योजना यांना स्वतंत्रपणे	सर्वोत्कृष्ट घरकुल – प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांक	लाभार्थी	तालुकास्तरीय समिती	परिशिष्ट 'ब' नुसार सर्वोत्कृष्ट गुण मिळविणारे ग्राम पंचायत स्तरावरील पहिल्या तीन क्रमांकाची घरकुले

‘महा आवास अभियांन–ग्रामीण’ यामध्ये उत्कृष्ट कार्याचा गौरव/ पुरस्कार वितरण कार्याक्रमाबाबत शासनाव्दारे स्वतंत्रपणे कळविण्यात येईल.

टिप : i) ज्या पुरस्काराच्या प्रकारात पारितोषिक एकच (फक्त प्रथम क्रमांक) असेल आणि दोन किंवा अधिक विभागांना सर्वोत्कृष्ट समान गुण असतील तर (उदा. ‘अ’ व ‘ब’ विभागांना ९५% गुण असतील तर)त्यापैकी जास्त उद्दिष्ट असेल तो विभाग पुरस्काराचा मानकरी ठरेल. (उदा. ‘अ’ व ‘ब’ विभागांना ९५% गुण असतील आणि ‘अ’ विभागात १५०० उद्दिष्ट तर ‘ब’ विभागात १२०० उद्दिष्ट असल्यास ‘अ’ विभाग प्रथम क्रमांकाचा विजेता ठरेल), सर्वोत्कृष्ट विजेत्यांना समान गुण व समान उद्दिष्ट अशी परीस्थिती उध्द्भवल्यास पारीतोषिक दोन अथवा अधिक विजेत्यांना विभागून देण्यात येईल.

ii) ज्या पुरस्काराच्या प्रकारात तीन पारितोषिके (प्रथम, व्दितीय व तृतीय) असतील आणि प्रथम, व्दितीय व तृतीय या क्रमांकामध्ये दोन जिल्ह्यांना/ तालुका/ क्लस्टर/ग्रामपंचायत सर्वोत्कृष्ट समान गुण असतील तर (उदा. ‘क’ व ‘ड’ जिल्ह्यांना ९५% गुण असतील तर) जास्त उद्दिष्ट असेल तो जिल्हा/ तालुका/ क्लस्टर /ग्रामपंचायत पुरस्काराचा मानकरी ठरेल. (उदा. ‘क’ व ‘ड’ जिल्ह्यांना ९५% गुण असतील आणि ‘क’ जिल्ह्याला १००० उद्दिष्ट तर ‘ड’विभागात ९५० उद्दिष्ट असल्यास ‘क’ जिल्हा त्या क्रमांकाचा विजेता ठरेल), विजेत्यांना समान गुण व समान उद्दिष्ट अशी परीस्थिती उध्द्भवल्यास पारीतोषिक दोन अथवा अधिक विजेत्यांना विभागून देण्यात येईल.

iii) ग्रामीण गृहनिर्माण योजनेकरिता लाभार्थ्यांना घरकुल बांधण्यासाठी कर्ज उपलब्धता या प्रकारात पारीतोषिक विजेता ठरविताना त्या जिल्ह्यात सर्वात जास्त लाभार्थ्यांना घरकुल बांधण्यासाठी कर्ज उपलब्ध करुन देणारी बँकेची शाखा प्रथम क्रमांकाची पारितोषिक विजेती बँक शाखा ठरेल. दोन किंवा अधिक बँकानी कर्ज उपलब्ध करुन दिलेल्या लाभार्थ्यांची संख्या समान असल्यास कर्जाची एकूण रक्कम विचारात घ्यावी. (उदा. सर्वोत्कृष्ट दोन किंवा अधिक बँक शाखे पैकी अ बँकेच्या शाखेने १० लाभार्थ्यांना रु. ७,००,०००/– कर्ज उपलब्ध करुन दिले असेल आणि ब बँकेच्या शाखेने १० लाभार्थ्यांना रु. ६,५०,०००/– कर्ज उपलब्ध करुन दिले असेल तर ‘अ’ बँकेची शाखा प्रथम क्रमांकाची विजेती ठरेल. हाच निकष या प्रकारातील विभागीयस्तरावरील विजेत्यासाठी लागू राहील.

iv) सर्वोत्कृष्ट घरकुल, सर्वोत्कृष्ट बहुमजली इमारत व सर्वोत्कृष्ट गृहसंकुल या प्रकारात दोन किंवा अधिक स्पर्धकांना समान गुण प्राप्त झाले असतील तर त्यापैकी ज्या स्पर्धकाला परिशिष्ट ‘ब’ मधील अनुक्रमांक १ मधील निकषासाठी जास्त गुण मिळाले असतील तर तो स्पर्धक त्या पारितोषिकाचा विजेता ठरेल.

v) उपरोक्त परीच्छेद क्रमांक ७ मध्ये निश्चित करण्यात आलेल्या मूल्यमापन समितीचा निर्णय अंतिम राहील.

९. आपत्कालीन व्यवस्थापन, मदत व पुर्नवसन या विभागाने वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या आदेशातील नमूद कोवीड–१९ च्या व्यवस्थापनाबाबत राष्ट्रीय मार्गदर्शक सूचना या मथळ्याखाली नमूद सर्व सूचना तसेच सार्वजनिक आरोग्य विभागाने वेळोवेळी प्रसिध्द केलेल्या आदेशातील सर्व सूचनांचे काटेकोर पालन करावे.

१०. महा आवास अभियान–ग्रामीण अंमलबजावणीसाठीचा प्रशासकीय खर्च खालीलप्रमाणे करण्यात यावा–

अ) **राज्यस्तर, जिल्हास्तर, तालुकास्तर आणि ग्रामपंचायतस्तर** – महा आवास अभियान–ग्रामीण अंमलबजावणीसाठीचा प्रशासकीय खर्चापैकी २/३ खर्च प्रधानमंत्री आवास योजना – ग्रामीणच्या प्रशासकीय निधी - FMS प्रणाली मधून Administrative Head - IEC Activities - Administrative Sub Head - Campaigns या लेखाशिर्षाखाली करावा तसेच १/३ खर्च राज्य ग्रामीण गृहनिर्माण योजना उपलब्ध प्रशासकीय निधीमधून खर्च करण्यात यावा.

ब) **विभागस्तर** – महा आवास अभियान–ग्रामीण अंमलबजावणीसाठीचा प्रशासकीय खर्च राज्य ग्रामीण गृहनिर्माण योजना उपलब्ध प्रशासकीय निधीमधून खर्च करण्यात यावा.

सदर प्रशासकीय खर्च प्रधानमंत्री आवास योजना–ग्रामीण मार्गदर्शक सूचना ३.३ अन्वये महाराष्ट्र शासन वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक विअप्र–२०१३/प्र.क्र. ३०/२०१३/विनियम, भाग–२ दिनांक १७ एप्रिल, २०१५ मधील वित्तीय अधिकाराच्या तसेच शासनाने वेळोवेळी सुधारणा केलेल्या वित्तीय अधिकाराच्या अधीन राहून खर्च करण्यात यावा.

११) अभियान कालावधीत आचारसंहिता लागू असलेल्या क्षेत्रामध्ये आदर्श आचारसंहितेचे काटेकारेपणे पालन करण्यात यावे.

विभाग निहाय - डेमो घरकुल मॉडेल

कोंकण विभाग

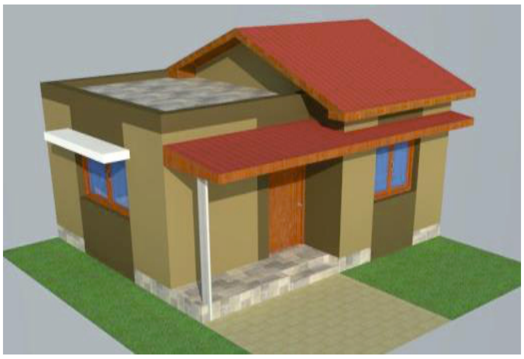

औरंगाबाद विभाग

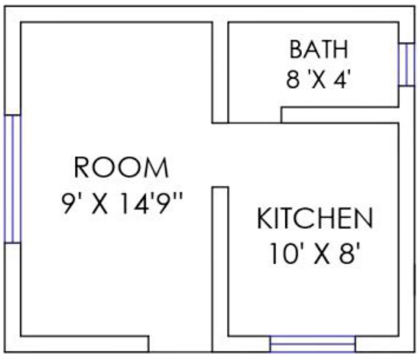

पुणे विभाग

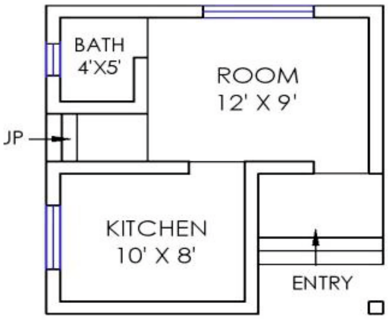

अमरावती विभाग

नागपूर विभाग

नाशिक विभाग

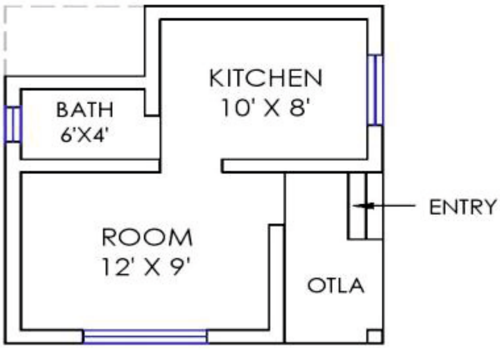

अभियान जाहीरात

अभियान पॅम्पलेट

अभियान माहिती, शिक्षण व संवाद उपक्रम

अभियान घरकुले मॉडेल्स प्रदर्शन

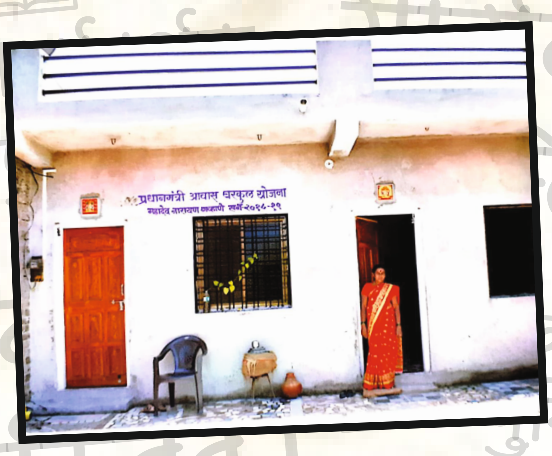

संचालक, राज्य व्यवस्थापन कक्ष
ग्रामीण गृहनिर्माण यांचे कार्यालय

४ था मजला, दक्षिण कक्ष, सिडको भवन,
सी.बी.डी. बेलापूर, नवी मुंबई - ४००६१४
Email ID : directoriayruralhousing@gmail.com